

Vybrané otázky normativní úpravy a aplikační praxe obecných polehčujících okolností v Československu 1918–1938. 2. Aplikační praxe¹

Selected issues of normative adjustments and application practice of general extenuating circumstances in Czechoslovakia 1918–1938. 2. Application practice

Jiří Šouša jr. – Vladimír Feľbaba – Martin Neumann – Adéla Jevčáková

Anotácia

Série článků se zabývá právní úpravou obecných polehčujících okolností jako významného trestněprávního institutu ovlivňujícího zejména výši ukládaného trestu v meziválečném Československu v letech 1918–1938. Podává rozbor a analýzu jak tehdejší normativní podoby zkoumaných institutů, tak pilotně i jejich aplikace v rámci rozsáhlé sondy do rozhodovací praxe československých soudů. Přitom si všímá koncepčních rozdílů ohledně obecných polehčujících okolností a jejich uplatňování v právu českých zemích a v právu účinném na území Slovenska a Podkarpatské Rusi, kdy se v důsledku právního pluralismu lišila podoba trestního práva v různých teritoriích ČSR, což ovlivňovalo nejen obecně závazné normativní akty, nýbrž rovněž právě rozhodovací činnost a podobu tzv. živého práva a tím i právní jistotu a legitimní očekávání. Série článků upozorňuje na shody a rozdíly v identifikaci obecných polehčujících okolností v českých zemích a na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, na důsledky, k nimž to vedlo při jejich uplatňování v praxi včetně nedostatků a chyb. Upozorňuje též na dobové interpretační zásady související s aplikací norem a principů obecných polehčujících okolností a šířeji trestního práva v letech 1918–1938, na prvky podobnosti a příp. možné unifikace v rámci soudních rozhodnutí o obecných polehčujících okolnostech i na rozdíly mezi teoriemi a normami na straně jedné a skutečnou rozhodovací činností týkající se (nejen) obecných polehčujících okolností v dobovém trestním právu na straně druhé. Přitom neopomíná ani vliv mimoprávních, především politických hledisek na tuto rozhodovací praxi. Příspěvek tím nejen zevrubně přibližuje historické kořeny jednoho z důležitých právních institutů existujících v právu ČR a SR dodnes, nýbrž umožňuje i lépe poznat, jak tehdy právní řád skutečně fungoval. Z důvodu rozsahu je text rozdělen do dvou na sebe navazujících článků, z nichž jeden se věnuje normativní podobě a druhý aplikační praxi týkající se zkoumané problematiky. Tento druhý článek v návaznosti na předchozí článek představuje vybrané otázky aplikační praxe obecných polehčujících okolností v ČSR v letech 1918–1938, koncepční, funkční a další otázky aplikační praxe ohledně obecných polehčujících okolností v Československu s ohledem na normativitu a právní pluralismu a shrnuje závěry výzkumu z obou článků.

¹ Tento článek vznikl v rámci projektu č. 260 621 Zákony, zákoníky a jejich aplikační praxe v 18.–20. století v českých zemích Specifického vysokoškolského výzkumu Univerzity Karlovy, Jiří Šouša jr. působí jako docent na Katedře právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kde je vedoucím Centra právněhistorických studií HÚ AV ČR a PF UK, Vladimír Feľbaba je doktorandem na Katedře právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy, Martin Neumann je studentem 5. ročníku magisterského studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, Adéla Jevčáková je studentkou 5. ročníku magisterského studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

Annotation

The series of articles deals with the legal regulation of general mitigating circumstances as an important criminal law institute influencing especially the amount of punishment imposed in interwar Czechoslovakia in 1918–1938. It provides an analysis of both the normative form of the institutes examined at the time and their application in a pilot study of the decision-making practice of the Czechoslovak courts. In doing so, it notes the conceptual differences regarding the general mitigating circumstances and their application in the law of the Czech lands and in the law in force in the territory of Slovakia and Subcarpathian Rus, when, as a result of legal pluralism, the form of criminal law differed in the various territories of the Czechoslovakia, which affected not only generally binding normative acts, but also the very decision-making and the form of the so-called living law, and thus legal certainty and legitimate expectations. The series of articles draws attention to the correspondences and differences in the identification of general mitigating circumstances in the Czech lands and in Slovakia and Subcarpathian Rus, and to the consequences that this led to in their application in practice, including shortcomings and errors. It also draws attention to the contemporary principles of interpretation related to the application of the norms and principles of general mitigating circumstances and, more broadly, of criminal law in the years 1918–1938, to the elements of similarity and possible unification within the judicial decisions on general mitigating circumstances, as well as to the differences between theories and norms on the one hand and the actual decision-making concerning (not only) general mitigating circumstances in contemporary criminal law on the other. In doing so, it does not neglect the influence of extra-legal, especially political, considerations on this decision-making practice. The series of articles thus not only provides a thorough introduction to the historical roots of one of the important legal institutes still existing in the law of the Czech Republic and Slovakia today, but also enables a better understanding of how the legal order actually functioned at that time. Due to its size, the text is divided into two consecutive articles, one of which is devoted to the normative form and the other to the application practice related to the issue under study. Building on the previous article, this second article presents selected issues of the application practice of general mitigating circumstances in the Czechoslovakia in 1918-1938, conceptual, functional and other issues of application practice regarding general mitigating circumstances in Czechoslovakia with respect to normativity and legal pluralism, and summarizes the research findings from both articles

Klíčové slová

trestní právo, obecné polehčující okolností, mimořádné snížení trestní sazby, Československo, právní historie, soudy, rozhodování

Key words

criminal law, general mitigating circumstances, extraordinary sentence reduction, Czechoslovakia, legal history, courts, decision-making

I. Úvod k článku o aplikaci československé zákonné úpravy ohledně obecných polehčujících okolností v letech 1918–1938

Zatímco v předchozím článku jsme se věnovali problematice právní úpravy a jurisprudence ohledně obecných polehčujících okolností v českých zemích a na Slovensku (a v Podkarpatské Rusi) mezi lety 1918–1938 ve vztahu k východiskům, recepci a vývoji trestněprávních předpisů regulujících v meziválečném Československu obecné polehčujících okolnosti a vymezili jsme tak normativní podobu, s níž lze srovnávat aplikační praxi z hlediska koncepcí soudcovského rozhodování i případné posuny u obecných polehčujících okolností způsobených rozhodovací činností československé justice, představí tento článek v návaznosti na předchozí článek vybrané otázky aplikační praxe obecných polehčujících okolností v ČSR v letech 1918–1938, zejm. pak koncepční, funkční a další otázky aplikační praxe ohledně obecných polehčujících okolností v Československu s ohledem na normativitu a právní pluralismus. Článek vychází především z rozsáhlé sondy do dobové judikatury, zahrnující 100 soudních rozhodnutí, z jejich analýzy a rovněž z dalšího výzkumu.

V rámci tohoto článku je sledována rozhodovací soudní praxe v konkrétních případech a napříč stupni soudní soustavy tak, že napomáhá zjistit jaké obecné polehčujících okolnosti judikovaly soudy v českých zemích a jaké na Slovensku a Podkarpatské Rusi ve zkoumaném dějinném období a tím také přispívá k objasnění, zda byla výsledkem praxe ve východní části Československa, která neměla demonstrativní výčet obecných polehčujících okolností uvedený explicitně v zákoně, identifikace obdobných obecných polehčujících okolnosti jako v českých zemích či nikoliv. Rovněž umožňuje nahlédnout i do případů, kdy se musely soudy vypořádat s použitím práva z části státu s odlišnou právní úpravou. Konečně se text dotýká rovněž případů judikatorních odklonů a jejich příčin u obecných polehčujících okolností a souvisejících otázek v Československu. Na rozdíl od koncepce kategorizace judikatorních odklonů koncipované Zdeňkem Kühnem se však ze zatímního výzkumu zdá, že u obecných polehčujících okolností a souvisejících otázek nebyly judikatorní odklony způsobeny ani tak evolučně či institucionálně,² jako spíše mj. vlivem právního pluralismu, nebo dokonce nedostatky z hlediska poznání práva (obvykle z části státu s odlišnou právní úpravou) ze strany jeho vykonavatelů. Přesto i v otázce obecných polehčujících okolností a souvisejících otázek se lze setkat s tím, že soudy aplikovaly normu občas výrazně extenzivně, a to zejm. v případech tzv. politických deliktů.³

Text tohoto článku tvoří společně s předchozím článkem výsledek pilotního výzkumu snažícího se přiblížit normativitu a aplikační praxi ohledně obecných polehčujících okolností a jejich vzájemný vztah i vzhledem k právnímu pluralismu v meziválečném Československu. Proto závěr tohoto článku shrnuje závěry výzkumu z obou článků.

² Kühn, Z. Judikatura a judikatorní odklony. In: Sobek, T.; Kotásek, J.; Hapla, M. a kol. Právní argumentace. Praha: C. H. Beck, 2024, s. 465. ISBN 978-80-7400-954-9.

³ Obdobné poznatky o mimoprávních vlivech na judikaturu, ovšem z hlediska vlivu sociálního faktoru, zaznamenal Adam Strašák u judikatury týkající se deliktů proti náboženství, kdy činy příslušníků vyšších a středních vrstev byly postupem času justici spíše dekriminalizovány ve srovnání s jednáním osob na okraji společnosti. Viz např. Strašák, A. Delikty proti náboženství na Moravě v letech 1898-1918. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 2023, s. 10 a 254.

II. Vybrané otázky aplikační praxe obecných polehčujících okolností v ČSR 1918–1938

Koncepční, funkční a další otázky aplikační praxe ohledně obecných polehčujících okolností v Československu s ohledem na normativitu a právní pluralismus

Rozhodování soudů v 1. ČSR ohledně problematiky obecných polehčujících okolností odráželo nezbytnost vnímat a uplatňovat v konkrétních případech odlišnou právní úpravu právního pluralismu v českých zemích a na Slovensku, tak jak byla popsána výše v textu. Hlavním kritériem bylo místo spáchání činu. Nejvyšší soud přicházel k otázce právního dualismu, resp. využití různých hmotněprávních a procesních předpisů platných na území republiky vždy, neboť jako orgán rozhodující u obecných polehčujících okolnostech zejm. o mimořádných opravných prostředcích (zmatečných stížnostech) měl rozhodovat o případech podle pro ně příslušného práva. Jak již bylo zmíněno výše, mělo jistý vliv i obsazení pragmatizovaných míst soudců a dalších justičních úředníků, což s sebou přinášelo i problémy obecně se po roce 1918 v Československu v justici vyskytující, včetně jazykové bariéry vůči maďarštině, v níž se do roku 1918 vedla úřední a soudní agenda,⁴ ze strany zaměstnanců justiční státní služby pocházejících z českých zemí.⁵ V roce 1918 „slovenští příslušníci právnických povolání představovali jen málo početnou menšinu,⁶ většina uvědomělých slovenských právníků tehdy působila v advokacii,⁷ a z maďarských pracovníků „opustila část... svá místa po změně státoprávních a politických poměrů a jiní opět odepřením poslušnosti československému státu... po státním převratu nebylo také možno ponechat ve službě soudců neznalých jazyka obyvatelstva.“⁸

Ovšem také mohla nastat situace, že slovenské soudy použily obecně závazné normativní akty účinné v českých zemích a na druhou stranu justice českých zemí v jistých případech aplikovala normativní právo slovenské (bývalé uherské). Např. k tomu docházelo při nejistotě či spornosti místa spáchání činu za uplatnění soudní příslušnosti dle § 51 zákona č. 119/1873 ř. z. z 23. 5. 1873, jímž se zavádí nový řád soudu trestního⁹ ve znění čl. I bodu 5 novely č. 1/1920 Sb. z. a n. z 18.12. 1919 a dle § 16 zák. článku XXXIII/1896 ve znění čl. II bodu 3 novely č. 1/1920 Sb. z. a n. z 18. 12. 1919, podle kterých se použil trestní řád dle místa, kde se konalo trestní řízení a hmotné právo podle místa spáchání činu.¹⁰

⁴ Halász, I. Vznik slovenskej právnickej infraštruktúry po roku 1918: Príspevok k storočiu vzniku slovenského časopisu Právny obzor. Právnik. Roč. 156, č. 7(2017), s. 605. ISSN 0231-6625.

⁵ Starší právní texty byly v Uhersku v latinském jazyce, který naopak i soudci z Čech, Moravy a Slezska dostatečně kvalitně ovládali díky svému klasickému gymnaziálnímu i univerzitnímu vzdělání.

⁶ Kuklík, J. Právníkové povolání v období první Československé republiky. In: Dějiny právního stavu a právnických profesí. 2. rozšíř. vydání. Praha: Vodnář, 1999, s. 124. ISBN 80-85889-20-X.

⁷ Halász, I. Vznik slovenskej právnickej infraštruktúry po roku 1918: Príspevok k storočiu vzniku slovenského časopisu Právny obzor. Právnik. Roč. 156, č. 7(2017), s. 607.

⁸ Kuklík, J. Právníkové povolání v období první Československé republiky. In: Dějiny právního stavu a právnických profesí. 2. rozšíř. vydání. Praha: Vodnář, 1999, s. 125.

⁹ Dále též jen jako „Trestní řád z roku 1873“. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi naopak platil jiný trestní řád – bývalý uherský zák. článek XXXIII/1896. Viz blíže k němu Worel, O.; Ettl, J.; Milota A. (upr.). Trestní řád uherský. Článek XXXIII zák. z r. 1896 s novelami. Praha: nákl. Ministerstva spravedlnosti, 1919.

¹⁰ Viz čl. I bod 5 a čl. II bod 3 zákona č. 1/1920 Sb. z. a n. z 18. 12. 1919, kterým se mění některá ustanovení trestního řádu z 23. 5. 1873, č. 119 a zákona č. XXIII. z roku 1896, což bylo potvrzeno i judikaturou, např. rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 1927 sp. zn. Zm I 649/26, publikované ve Sbírce pod č. 2623. In: Vážný, F. Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník devátý (od čísla

To, že právní pluralismus mohl v této situaci představovat komplikaci, se ukázalo mj. v případech nesprávného aplikování jednotlivých procesních a hmotněprávních institutů trestného práva. Například v rámci rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČSR, konkrétně v rozhodnutí o zmateční stížnosti ze dne 20. 1. 1927 sp. zn. Zm I 649/26,¹¹ Nejvyšší soud uvedl, že pokud byl trestný čin spáchaný na Slovensku souzen mimoslovenským soudem,¹² nemá jako opravný prostředek proti nepoužití mimořádného zmírnění trestu dle § 92 Trestního zákona z roku 1878, tzn. při převaze polehčujících okolností a přílišné tvrdosti trestu, být použita stížnost pro zmatečnost, ale odvolání, tzn. řádný opravný prostředek.¹³ Přitom Nejvyšší soud uvedl, že: „*Jde-li jen o volné uvažování soudcovské, v souzeném případě o uvažování, zda mají okolnosti polehčující převahu (§ 91 uh. tr. zák.), nebo zda mají okolnosti polehčující tou měrou převahu nebo zda se vyskytují v takové míře, že by se trest smrti jevil nepoměrně přísným (§ 92 uh. tr. zák.), jest napadati dotýčný výrok opravným prostředkem odvolání a ne zmateční stížností.*“¹⁴ Tím současně aplikaci posouzení převahy polehčujících a přitěžujících okolností identifikoval jednoznačně jako volné soudcovské uvážení.

Pro ukázkou jistého nepořádku a nejasnosti, panujících v té době pod vlivem právního dualismu ohledně polehčujících a přitěžujících okolností, je přitom signifikantní, že v dané kauze, kdy se jednalo o závažnou trestnou činnost proti životu a zdraví (vražda a pokus vraždy) a též o přestupky nedovoleného ozbrojování, soudy z hlediska polehčujících okolností, přitěžujících okolností a okolností vylučujících trestnost, odkazovaly, zřejmě z důvodu předběžné opatrnosti, jak na ustanovení Trestního zákona z roku 1852, tak i Trestního zákona z roku 1878, ač primární zásada řešení příslušnosti toho kterého práva byla vyslovena výše a jiné instituty, např. znalecký posudek, byly prováděny správně podle „českého“ trestního práva procesního.¹⁵ Naopak nedostatky lze krom nesprávného opravného prostředku vnímat v té věci u otázek porotě a ve skutečnosti, že nalézací porotní soud v Kutné Hoře vyslovil trest smrti, aniž by akcentoval § 91 a 92 Trestního zákona z roku 1878.¹⁶

2611 až 3030) obsahující rozhodnutí z roku 1927. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1928, s. 39.

¹¹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 1927 sp. zn. Zm I 649/26, publikované ve Sbírce pod č. 2623. In: Vážný, F. Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník devátý (od čísla 2611 až 3030) obsahující rozhodnutí z roku 1927. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1928, s. 33–39.

¹² V daném případě bylo postupováno právě podle § 51 Trestního řádu z roku 1873.

¹³ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 1927 sp. zn. Zm I 649/26, publikované ve Sbírce pod č. 2623. In: Vážný, F. Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník devátý (od čísla 2611 až 3030) obsahující rozhodnutí z roku 1927. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1928, s. 33.

¹⁴ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 1927 sp. zn. Zm I 649/26, publikované ve Sbírce pod č. 2623. In: Vážný, F. Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník devátý (od čísla 2611 až 3030) obsahující rozhodnutí z roku 1927. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1928, s. 39.

¹⁵ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 1927 sp. zn. Zm I 649/26, publikované ve Sbírce pod č. 2623. In: Vážný, F. Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník devátý (od čísla 2611 až 3030) obsahující rozhodnutí z roku 1927. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1928, s. 34–36.

¹⁶ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 1927 sp. zn. Zm I 649/26, publikované ve Sbírce pod č. 2623. In: Vážný, F. Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník devátý (od čísla

Co se týká obecných polehčujících okolností v rámci aplikace a výkladu norem soudy, potvrzoval význam úvah v nich a tím i vlivu soudců ohledně jejich konstrukce a využití Vladimír Solnař, který byl v meziválečném období významným soudcem a akademikem specializujícím se na trestní právo. V. Solnař i ve svém pozdějším díle vnímal samotné historické poměry zavedení obecných polehčujících okolností (vedle přitěžujících) do trestních kodexů jako posílení úlohy soudce v trestním řízení ve vztahu k individualizaci trestu. Jednalo se tedy o další oslabení vázaného soudcovského rozhodování. Zákonodárce tím totiž soudům přiřkl nástroj pro určování konkrétní výše a druhu trestu v rámci často poměrně volně stanovené trestní sazby, ze které navíc soudci mohli za určitých okolností i vystoupit, a to i z důvodů spojených s osobou pachatele, nejen z povahy trestné činnosti.¹⁷ Princip individualizace trestu v kontextu rámcového určení trestní sazby zmiňoval v souvislosti s účelem obecných polehčujících okolností i August Miřička.¹⁸ Konkrétněji se aplikaci polehčujících okolností při výměře trestu věnoval Jaroslav Kallab, který ve své učebnici zdůrazňoval, že soudce je nemá „počítati, nýbrž vážiti, totiž uvědomiti si význam a dosah každé z daných okolností v konkrétním případě.“¹⁹

Jak vyplývá již výše z textu, zatímco u právní úpravy v českých zemích existoval demonstrativní výčet obecných polehčujících okolností a soudci tak mohli uplatňovat standardní interpretační metody, byla identifikace těchto okolností na Slovensku a Podkarpatské Rusi zcela přenechána volnému uvážení soudců.²⁰ Samozřejmě, že právní věda trestního práva tehdy počítala i pro právo platné a účinné v letech 1918–1938 v českých zemích s možností mezer a nedostatků v zákoně. Jejich původ spatřovala a) v nedokonalostech formulace pojmů, b) v neurčitosti pojmu daná historickým vývojem, kdy již má jinou náplň, c) v nepečlivosti zákonodárce, d) konečně v pluralitě podob reality, neboť norma nemohla vyčerpávajícím způsobem myslet na vše.²¹

Interpretace, prováděná soudy při aplikaci trestního práva nejen ohledně obecných polehčujících okolností v letech 1918–1938, měla opravit chyby, vysvětlit rozpory a nejasnosti.²² Při výkladu v zákoně, byť příkladmo, zakotvených obecných polehčujících okolností měli českoslovenští soudci vycházet z přístupu, kdy měl být návěťím text předpisu a podvěťím posuzované jednání tak, aby výklad byl prvořadě gramatickým a logickým, dále případně, aby hlediskem byl úmysl zákonodárce,²³ ovšem jen v mezích zásady *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*.²⁴ Proto měla být také ohledně obecných polehčujících okolností a jejich aplikace omezoována analogie norem a zásad. Úmysl zákonodárce neměl být vykládán subjektivně každým soudcem ve smyslu hledání ducha zákona. Aby nedošlo k libovůli

2611 až 3030) obsahující rozhodnutí z roku 1927. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1928, s. 37–39.

¹⁷ Solnař, V. Tresty a ochranná opatření. Praha: Academia, 1979, s. 121–122.

¹⁸ Miřička, A. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Všeherd, 1934, s. 181.

¹⁹ Kallab, J. Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní. Praha: Mellantrich, 1935, s. 113.

²⁰ Milota, A. Učebnice obojího práva trestního, platného v Československé republice: právo hmotné. V Kroměříži: J. Gusek, 1926, s. 61.

²¹ Milota, A. Učebnice obojího práva trestního, platného v Československé republice: právo hmotné. V Kroměříži: J. Gusek, 1926, s. 58.

²² Milota, A. Výklad a analogie zákona trestního. Sborník věd právních a státních, roč. XXII (1922), s. 58.

²³ Prušák, J. Rakouské právo trestní. Díl všeobecný. Praha: Všeherd, 1912, s. 29 a Milota, A. Výklad a analogie zákona trestního. Sborník věd právních a státních, roč. XXII (1922), s. 50.

²⁴ § 33 Trestního zákona z roku 1852 a § 1 Trestního zákona z roku 1878.

soudce,²⁵ měl být úmysl zákonodárce zjišťován např. z proměn textu legislativního procesu, ze srovnání právního stavu před vyhlášením a po vyhlášení příslušného právního předpisu, jehož účel byl hledán.²⁶

Soudce se např. podle J. Prušáka musel řídit literou zákona a ne domnělým duchem zákona, analogií, pokud neměl být výkon aplikační praxe závislým na dobré či špatné logice soudce či na jeho dobrém či špatném trávení.²⁷ Právě poukaz na trávení soudce v literatuře, věnující se aplikaci trestního práva a jeho výkladu, zřetelně ukazuje, že při teoretické argumentaci ohledně delimitace interpretace práva aplikujícími orgány lze nalézt ještě v době meziválečného Československa pokračování osvícenských pohledů a názorů, podle nichž bylo z hlediska právní jistoty a spravedlnosti rizikovější hledat duch zákona, než kdyby nastal přepjatý právní formalismus. Podle tohoto „osvícenského“ argumentu byl výklad opírající se o duch zákona vždy chtě nechtě závislým na interpretující osobě, její dobré či špatné logice, na jejím trávení, příbuzenství apod., čehož důsledkem pak byly rozdíly v rozhodovací praxi, tedy oslabení právní jistoty a v nejhrošším případě soudcovská libovůle.²⁸

Nejpozději od druhé poloviny 19. století však byla v soudní praxi na území českých zemí i Slovenska tato teoretická přísnost omezující tvůrčí interpretaci soudců relativizována i v trestním právu, ovšem mělo tomu tak být jen ve prospěch obviněného.²⁹ Jestliže při aplikaci trestního práva nebyl úmysl zákonodárce (ratio legis) v textu zákona jednoznačně a úplně vyjádřen, měl být výklad v neprospěch obviněného zcela restriktivní. V neprospěch obviněného nebyly možné extenzivní slovní výklad ani analogie (argumentum a pari),³⁰ což byl princip, který přineslo do trestního práva českých zemí právě již osvícenství. Analogie či extenze v neprospěch by totiž porušovala zásady nullum crimen sine lege a in dubio mitius. Zákaz extenzivního a analogického výkladu v neprospěch obviněného judikoval rakouský Nejvyšší soud v letech 1907–1912 a potvrdil jej rovněž československý Nejvyšší soud.³¹

Při výkladu ve prospěch obviněného byl ovšem možný podle zásady *in poenalibus causis benignius interpretandum est* extenzivní výklad,³² přičemž identifikace a použití obecných polehčujících okolností byly bezpochyby ve prospěch obviněného, nebo byly používány k stanovení nižšího trestu či dokonce

²⁵ Prušák, J. *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný*. Praha: Věšrd, 1912, s. 29.

²⁶ Wintz, J. *Canones of Savigny as the Basis for Interpretation of the Law in European Continental Culture*. In: Bunikowski, D. (ed.). *Historical and Philosophical Foundations of European Legal Culture*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2016, s. 102. ISBN 978-1-4438-9982-6. Též srov. Šouša, J. jr. *Normy, jejich výklad a aplikace v českých dějinách 18.–20. století aneb Namísto úvodu*. In: Šouša, J. jr. a kol. *Zákony, zákoníky a jejich aplikační praxe v 18.–20. století v českých zemích*. Praha: Karolinum, 2023, s. 19.

²⁷ Prušák, J. *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný*. Praha: Věšrd, 1912, s. 30.

²⁸ Beccaria je považoval za významnější než formu zavinění. Viz Skřivan, V. *Dílo Beccariovo „O zločinech a trestech“*. *Právník*. roč. VIII. V Praze: Ed. Grégr, 1869, s. 269.

²⁹ V civilním se tak stalo již dříve. Viz Kühn, Z. *Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře*, Praha: Karolinum, 2002, s. 250; Kühn, Z. *Aplikace práva soudcem v éře střeoevropského komunismu a transformace. Analýza příčin postkomunistické právní krize*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 21. ISBN 80-7179-429-5; Rouček, F.; Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, I. (§§ 1 až 284)*. Praha: V. Linhart 1935, s. 140; Šouša, J. jr.; Jevčáková, A. *Vybrané otázky věcných práv a jejich rozhodovací praxe za platnosti a účinnosti Všeobecného občanského zákoníku rakouského v letech 1812–1938*. In: Šouša, J. jr. a kol. *Zákony, zákoníky a jejich aplikační praxe v 18.–20. století v českých zemích*. Praha: Karolinum, 2023, s. 52–54. ISBN 978-80-246-5833-9.

³⁰ Prušák, J. *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný*. Praha: Věšrd, 1912, s. 30.

³¹ Milota, A. *Výklad a analogie zákona trestního. Sborník věd právních a státních*, roč. XXII (1922), s. 67–68 a 72.

³² Prušák, J. *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný*. Praha: Věšrd, 1912, s. 30.

pro jeho mimořádné zmírnění. Podle, byť menšinových, názorů některých dobových autorů bylo možné ve prospěch obviněného dokonce použít i srovnání celého právního předpisu, případně celého právního řádu, tj. *analogii legis* i *analogii iuris*, pokud byly přiřaditelné pod konkrétní skutkovou podstatu.³³ V rámci interpretace, aplikace a argumentace trestního práva v ČSR soudy mezi lety 1918–1938 však byla analogie ve prospěch obviněného, na rozdíl od možnosti extenzivního výkladu, nadále kontroverzním a diskutovaným tématem, když ovšem tehdy nebyla považována za výkladovou metodu, ale za metodu tvorby práva. Nejvyšší soud jí proto spíše odmítal.³⁴

Ne vždy však byly v praxi stanovené koncepce dodrženy. K jejich prolamování docházelo primárně u rozhodování o protistátních deliktech. Tak např. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 3. 1924 sp. zn. Zm I 35/24 konstitoval, že pojem pobuřování ve smyslu naplnění skutkové podstaty rušení obecného míru podle § 14 Zákona na ochranu republiky, je třeba vykládat podle významu slova s úmyslem zákonodárce a analogií legis s Trestním zákonem z roku 1852. Pobuřování přitom v neprospěch pachatele vložil v tomto judikátu široce, totiž jako jakékoliv intelektuální působení na jiné, směřující vyvolání nepřátelské nálady vůči právním statkům chráněným § 14 Zákona na ochranu republiky s tím, že již pouze s odkazem na gramatický výklad soud určil, že pobuřování nemusí probíhat opakovaně, když i jedna věta podle formy výroku a okolností případu může mít u nás nedozírné následky.³⁵ V jiném případě Zemský soud v Opavě v rozsudku ze dne 31. 10. 1927 sp. zn. Tk VI 56/27 odsoudil obviněného pro trestný čin vojenské zrahy dle § 6 Zákona na ochranu republiky. Přitom vojenské tajemství vložil značně extenzivně v neprospěch obviněného. Totiž jako vše, co se vztahovalo k obraně republiky, i skutečnosti, opatření a předměty, které nebyly utajovány, ale bylo v zájmu republiky, aby se o nich cizí mocnosti nedozvěděly. Tím byla za trestnou výslovně označena i informace uvnitř státu dostupná z veřejných zdrojů. Nejvyšší soud přitom zmateční stížnost tento rozsudek napadající, zamítl.³⁶

Výkladovým principem se v československém trestním soudnictví po roce 1918 stala rovněž zásada spravedlnosti (*equitas*), jež v tehdejším „živém“ trestním právu získala takovou podobu, že normy bývalého rakouského a uherského trestního práva měly být vykládány s ohledem na společenský vývoj, především pak za užití principu demokratizace podle § 1 a 2 Ústavní listiny z roku 1920.³⁷ Tato spravedlnost, v níž bychom dnes mohli spatřovat prvky a hledat kořeny racionálního soudcovského rozhodování opírajícího se o ústavně zakotvená definiční znaménka politického režimu, jež měly vytvořit mantinely bezbřehých soudcovských úvah, měla doplňovat historický výklad vývoje předpisu a napomáhat předcházet přepjatému formalismu a slovíčkaření.³⁸ V praxi trestního práva 1. ČSR se tento výklad za využití zásady spravedlnosti projevoval např. u gramatického výkladu pojmů v aktuálním významu, což např. u trestného činu urážka církve vedlo k zúžení aplikační praxe a k ohledům na sociální aspekty.³⁹ Zde lze ovšem upozornit na odlišnosti v českých zemích a na Slovensku, kde byla ochrana

³³ Milota, A. Výklad a analogie zákona trestního. *Sborník věd právních a státních*, roč. XXII (1922), s. 66 a 70.

³⁴ Milota, A. Výklad a analogie zákona trestního. *Sborník věd právních a státních*, roč. XXII (1922), s. 59–72.

³⁵ Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.3.1924 sp. zn. Zm I. 35/24 o trestném činu dle § 14 Zákona na ochranu republiky.

³⁶ Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1672, rozsudek Nejvyššího soudu z 20.3. 1928 sp. zn. Zm II 4/28.

³⁷ Milota, A. Výklad a analogie zákona trestního. *Sborník věd právních a státních*, roč. XXII (1922), s. 60–62.

³⁸ Milota, A. Výklad a analogie zákona trestního. *Sborník věd právních a státních*, roč. XXII (1922), s. 62.

³⁹ Milota, A. Výklad a analogie zákona trestního. *Sborník věd právních a státních*, roč. XXII (1922), s. 64.

náboženství a jeho vykonavatelů významnější i v právních předpisech.⁴⁰ Proto i justice na území Slovenska byla v této věci výraznější, byť i zde mohli soudci svým uvážením ohledně obecných polehčujících okolností sankce mírnit.

Ohledy na společenský a politický vývoj lze vnímat i v případě judikatury ohledně deliktů proti státu, kdy např. formální uznání a uzavření smlouvy se Sovětským svazem v roce 1935 vedlo k přehodnocování verbálních deliktů a dalších činů ve prospěch SSSR.⁴¹ U obecných polehčujících okolností pak byl větší důraz kladen na sociální otázky. Např. podle Nejvyššího soudu bída zakládala beztrestnost pouze tehdy, když pohnutkou trestného činu byl názor pachatele, že jinak zemře hladu, ale mohlo jít o polehčující okolnost.⁴²

Naproti tomu volné soudní uvážení nastupovalo nejen na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, ale i v českých zemích při posuzování a uplatňování obecných polehčujících okolností, tzn. při zvážení jejich významu a počtu pro stanovení výše trestu.⁴³ Ustanovení o polehčujících a přitěžujících okolnostech ve zvláštní části trestních zákonů pak mělo oproti úpravě v obecné části z hlediska výše trestu ještě další význam, neboť právě takto ve zvláštní části zvýšené či snížené tresty představovaly podle aplikační praxe zákonnou horní hranici trestní sazby. To stanovilo např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 1924, sp. zn. Zm II 228/24.⁴⁴ V daném případě byl nejprve stěžovatel odsouzen za trestné činy krádeže z 15.12. a 16.12. 1923 rozsudkem sedrie v Bratislavě ze dne 24.3.1924 podle bývalého uherského práva a posléze rovněž pro další zločin krádeže odsouzen podle Trestního zákona z roku 1852 rozsudkem krajského soudu v Uherském Hradišti ze dne 14.4.1924. Nejvyšší soud jeho zmatečnou stížnost zamítl právě proto, že nebyla rozsudkem Krajského soudu v Uherském Hradišti překročena horní hranice trestní sazby za krádež, která byla při přitěžujících okolnostech podle § 178 Trestního zákona z roku 1852 zvýšena z 1 roku na 5 let.

Nicméně fakticky v konečném důsledku se při rozhodování o výměře trestu v každé jednotlivé věci vždy projevila úvaha konkrétního soudu, která měla zhodnotit, zda existují polehčující, příp. přitěžující okolnosti a zohlednit jejich převahu při stanovení výše trestu.⁴⁵ S tím bylo spojeno i samotné dokazování (kladení otázek, přečtení a analýza listin, předestření znaleckých posudků a otázky a odpovědi znalcům atd.), zjišťování skutkového stavu. V trestním řízení mělo podle dobové právní vědy

⁴⁰ Skála, K. *Trestní soudnictví na Slovensku se zvláštním zřetelem k unifikaci zákonodárství trestního*. Bratislava: Ministerstvo pro správu Slovenska v Bratislavě, 1920, s. 128.

⁴¹ Např. do té doby bylo podle §14 Zákona na ochranu republiky jako rušení obecného míru pobuřováním trestáno prohlášení: „Ať žijí spojené sovětské republiky ve střední Evropě, ať žije Sovětský svaz.“ Anebo popis útisku dělníků v Československu a velebení dělnických poměrů v Sovětském svazu s označením SSSR za „jedinou vlast proletářů.“ Švábenský, M. *Nejvyšší soud, Brno 1918–1945. Inventář*. 2. upr. vydání. Praha: Národní archiv, 2015, s. 3–4. K tomu je vhodné doplnit, že i srovnání jiných poměrů s Československem, z něhož ČSR nevyšla lépe, mohlo být tak posouzeno. Tako bylo trestným např. výrok: „Ve starém Rakousku bylo lepší.“ Viz Malá, J. *Zákon na ochranu republiky*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha 2011, s. 45.

⁴² Švábenský, M. *Nejvyšší soud, Brno 1918–1945. Inventář*. 2. upr. vydání. Praha: Národní archiv, 2015, s. 4.

⁴³ Miříčka, A. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*. Praha: Nákladem Spolku československých právníků "Všehrd", 1934, s. 181–182.

⁴⁴ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8.6. 1924, sp. zn. Zm II 228/24, publikované ve Sbírce pod č. 1655. In: Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník šestý (od čísla 1429 do čísla 1842) obsahující rozhodnutí z roku 1924*. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1925, s. 416.

⁴⁵ Prušák, J. *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný*. Praha: Všehrd, 1912, s. 227.

uvedené pojetí význam u dokazování např. při kladení otázek porotců, neboť předmětem těchto otázek byly polehčující a přitěžující okolnosti, s nimiž byla spojena změna trestní sazby nebo druhu trestu.⁴⁶

Uplatnění obecných polehčujících (a přitěžujících) okolností mělo v trestním právu českých zemí však vliv i na použití typu opravného prostředku, což zdůraznila právní věda a judikatura. V těchto případech totiž mohla být podána zmateční stížnost, když podle § 344 bod 12 Trestního řádu z roku 1873 mohla být zmateční stížnost podána, „když soud při vyměřování trestu vykročil ze sazby trestní zákonem ustanovené, pokud se tato sazba zakládá na příčinách přitěžujících neb polehčujících v zákoně zejména uvedených, nebo když vykročil z práva svého, trest měniti neb polehčovati“, kterážto možnost u polehčujících okolností v zákoně neuvedených či u důsledků ve zvláštní části Trestního zákona z roku 1852 nebyla.⁴⁷

Analýza vybraných rozhodnutí týkajících se obecných polehčujících okolností v Československu 1918–1938

Na základě kvalitativní analýzy 100 rozsudků československých soudů v letech 1918–1938 ohledně obecných polehčujících okolností lze říci, že na území českých zemí v letech 1918–1938 justice nebyla u obecných polehčujících okolností příliš kreativní a v zásadě si vystačila se zákonným demonstrativním katalogem obecných polehčujících okolností. Vzhledem k aplikační praxi i k předchozímu pojednání o teoretických a praktických přístupech k interpretaci trestněprávních ustanovení o obecných polehčujících okolnostech se nedomníváme, že by v tomto případě důvodem byla neochota soudců odchýlit se od vázaného soudního výkladu. Jak již bylo napsáno výše, bylo uplatnění, ale do jisté míry také identifikace obecných polehčujících okolností v konkrétních případech vždy více či méně spjaté s uvážením soudu a nelze tedy bez dalšího mluvit o vázaném soudcovském rozhodování, i když tehdejší soudy, zejm. Nejvyšší soud, si dávaly záležet, aby se formálně přihlašovaly k normativitě. Spíše se mohlo jednat o projev formalismu a poměrně přísného přístupu jakožto dobového dominujícího důrazu na retributivní funkci trestního práva při posuzování jednání obviněných. To se po přijetí zákona č. 562/1919 Sb. z. a n. ze 17.10.1919, o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění ostatně projevilo i v související otázce, totiž při, z dnešního pohledu poměrně striktním, posuzování splnění podmínek pro možné uložení podmíněného odsouzení.

Jak již bylo uvedeno výše, u zločinů byly v českých zemích za obecné polehčující okolnosti označeny a i judikovány: a) věk méně než 20 let (a případná nerozvážnost s ním spojená)⁴⁸, slabý rozum nebo zanedbaná výchova, b) dosavadní bezúhonnost,⁴⁹ c) navedení obviněného, jednání ve strachu,

⁴⁶ Miříčka, A. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*. Praha: Nákladem Spolku československých právníků "Všehrd", 1934, s. 182.

⁴⁷ Miříčka, A. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*. Praha: Nákladem Spolku československých právníků "Všehrd", 1934, s. 182.

⁴⁸ Stanovil tak např. Zemský soud v Praze v rozsudku sp. zn. Tk XIII 1927/27, když posuzoval rozbití lavičky. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1496, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 1927 sp. zn. Zm I 384/27.

⁴⁹ Např. viz rozsudek Zemského soudu v Praze ze 6. 8. 1924 sp. zn. Tk XXVI 4525/24. V Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 1763, rozsudek Zemského soudu v Praze ze 6. 8. 1924 sp. zn. Tk XXVI 4525/24. Těž rozsudek Zemského trestního soudu v Praze z 9. 11. 1924 sp. zn. Tk III 5255/24 o skutkové podstatě tehdy nazývané tzv. smilstvo proti přirozenosti, kterého se měl dopustit soukromý učitel. Zahájení řízení obviněného zničilo a stal se psychicky nemocným, na základě čehož byl nakonec osvobozen. V Státní

poslušnosti, resp. závislosti a podřízenosti,⁵⁰ d) jednání v afektu⁵¹, e) využití cizí nedbalosti, než, že by byl čin plánován, f) chudoba, resp. hospodářská tíseň,⁵² g) úsilí o nápravu škody a odstranění škodlivých následků, škoda bagatelní nebo poskytnutí plné náhrady škody či zadostiučinění. Většina uvedených důvodů se objevila např. v rozsudku Zemského soudu v Praze ze dne 26. 4. 1927 sp. zn. Tk IV 1897/27, kterým byli obviněný otec i dcera odsouzeni za 2 roky trvající krvesmilstvo, přičemž zatímco otec dostal trest 3 měsíců žaláře, byla dcera odsouzena na 2 měsíce žaláře s přihlédnutím mj. k polehčujícím okolnostem dosavadní zachovalosti cti, slabého rozumu a věku do 20 let⁵³ nebo v rozsudku Zemského⁵⁴ trestního soudu v Praze z 28. 11. 1928 sp. zn. Tk I 2736/28, kterým byl obviněný odsouzen pro zločin podvodu, s tím, že pro vymezení trestu byly jako polehčující okolnosti byly uvedeny doznání, částečné vrácení věci, zachovalost cti a slabý rozum.⁵⁵ Z výše řešeného „katalogu“ obecných polehčujících okolností stanovil doznání a částečnou náhradu škody jako tyto okolnosti např. rozsudek Zemského trestního soudu v Praze z 13. 3. 1930 sp. zn. Tk II 2730/28.⁵⁶ Také rozsudek Krajského soudu v České Lípě ze dne 27. 5. 1930 sp. zn. Tk 186/30 u zločinu podvodu zčásti dokonáného, zčásti ve stádiu pokusu identifikoval obecné polehčující okolnosti: částečné doznání, jednání v afektu způsobeném žárlivostí a hněvem a úplnou náhradu škody.⁵⁷ Rovněž rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 3. 1930 sp. zn.

oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 372, rozsudek Zemského trestního soudu v Praze z 9. 11. 1924 sp. zn. Tk III 5255/24. Rovněž bezúhonnost jako obecnou polehčující okolnost identifikoval např. rozsudek lichevního soudu při Zemském trestním soudu v Praze z 24. 3. 1922 sp. zn. Vr XXXVIIb/840/21, kterým odsoudil 2 obviněné osoby pro pletichy podle zákona č. 568/1919 Sb. z. a n., o trestání válečné lichvy. V Národní archiv, fond 211 Vrchní zemský soud Praha, inv. č. 2415, sign Nt, karton 2840, rozsudek Vrchního zemského soudu v Praze z 19. 4. 1924 sp. zn. Nt 1141/24. Polehčující okolnost zachovalé cti uvedl v odůvodnění též rozsudek Porotního soudu v Moravské Ostravě z 29. 11. 1927 sp. zn. Tk VI 1455/26 ohledně zločinu žhářství a pokusu krádeže. V Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud Brno, karton 1672, rozsudek Nejvyššího soudu z 13. 2. 1928 sp. zn. ZM II 11/28. Dalšími polehčujícími okolnostmi vedle zachovalosti cti zde byly uvedeny hospodářská tíseň, svedení a částečné doznání. Polehčující okolnost, že krádež byla ve stádiu pokusu, nicméně soud v odůvodnění této kauzy nepoužil, ačkoliv ji Trestní zákon z roku 1852 znal.

⁵⁰ Např. již zmíněný rozsudek Porotního soudu v Moravské Ostravě 29. 11. 1927 sp. zn. Tk VI 1455/26 ohledně zločinu žhářství a pokusu krádeže. V Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud Brno, karton 1672, rozsudek Nejvyššího soudu 13. 2. 1928 sp. zn. ZM II 11/28.

⁵¹ Např. rozsudek Zemského trestního soudu v Praze z 9. 11. 1924 sp. zn. Tk III 5255/24. V Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 372, rozsudek Zemského trestního soudu v Praze z 9. 11. 1924 sp. zn. Tk III 5255/24. Též viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1479, rozsudek Nejvyššího soudu z 9. 10. 1930 sp. zn. Zm II 402/39.

⁵² Vedle dalších důvodů byla tato okolnost obsažena už v jmenovaném rozsudku Porotního soudu v Moravské Ostravě z 29. 11. 1927 sp. zn. Tk VI 1455/26 ohledně zločinu žhářství a pokusu krádeže. V Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud Brno, karton 1672, rozsudek Nejvyššího soudu z 13. 2. 1928 sp. zn. ZM II 11/28.

⁵³ Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 437, rozsudek Zemského trestního soudu v Praze z ze dne 26. 4. 1927 sp. zn. Tk IV 1897/27. V uvedeném případě je vidno odlišný přístup, kdy dnes by pravděpodobně byl otec spíše odsouzen za znásilnění, příp. pohlavní zneužívání a dcera by byla brána jako poškozená.

⁵⁴ Tj. krajského soudu působícího v Praze.

⁵⁵ Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1516, rozsudek Nejvyššího soudu z 19. 2. 1930 sp. zn. Zm I 333/30.

⁵⁶ Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1516, rozsudek Nejvyššího soudu z 19. 2. 1930 sp. zn. Zm I 333/30.

⁵⁷ Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1519, rozsudek Nejvyššího soudu z 9. 5. 1931 sp. zn. Zm I 692/30.

Tk II 7813/1928 ohledně zaviněné krídy⁵⁸ z katalogu obecných polehčujících okolností jmenoval doznání, zachovalost cti, ale také částečnou úhradu škody se zřetelem k bezúhonné rodině,⁵⁹ kdy, jak již bylo uvedeno výše, s ohledy na h) rodinu obviněného jakožto s obecnou polehčující okolností normativita v české části republiky počítala.⁶⁰

Další zákonem i soudní praxí demonstrativně uvedené obecné polehčující okolnosti byly v českých zemích: g) jestliže se obviněný sám se udal, doznal, spolupracoval a oznámil další subjekty trestního činu. Doznání se jako obecná polehčující okolnost objevovala v judikatuře československých soudů vedle zachovalosti cti podle zjištění na základě zatímní sondy v letech 1918–1938 téměř nejčastěji.⁶¹ V českých zemích však na rozdíl od Slovenska (viz dále) nebylo posouzení doznání ze strany soudů jednotné. Někdy postačilo doznání částečné, stejně jako na Slovensku. Jako takový přístup např. lze zmínit rozsudek Krajského soudu v České Lípě z 27. 5. 1930 sp. zn. Tk X 186/30 u zločinu těžkého ublížení na zdraví⁶² nebo rozsudek Zemského soudu v Praze ze dne 9. 11. 1924 sp. zn. Tk III 5255/24 týkající se podezření z tehdy trestného homosexuálního styku soukromého učitele s jeho svěřenci⁶³. Někdy

⁵⁸ Tzn. zaviněné insolvence.

⁵⁹ Viz Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 245, rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 3. 1930 sp. zn. Tk II 7813/1928.

⁶⁰ Např. v rozsudku Zemského soudu v Praze z 13. 1. 1926 sp. zn. Tk XXVII 8490/25 o trestném činu rušení obecního míru, kterého se měl obviněný dopustit provoláním „Ať žije revoluce“ před shromážděním 200 – 400 lidí, byla jako polehčující okolnost vedena skutečnost, že se odsouzený stará o starou matku. Viz Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní Praha, karton 958, rozsudek Zemského soudu v Praze 13. 1. 1926 sp. zn. Tk XXVII 8490/25.

⁶¹ Zmínit za všechny lze např. rozsudek Zemského soudu v Praze ze dne 19. 6. 1926 sp. zn. Tk VII 1026/26. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1490, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 1926 Zm I 528/26 nebo rozsudek Krajského soudu v Praze z 8. 3. 1930 sp. zn. Tk X 6662/29, kdy se jednalo o tzv. delikt smilstva proti přirozenosti. Argumentace nepřičetností byla odmítnuta znaleckým posudkem, který uvedl, že při sexuálním styku, ať už osob téhož či opačného pohlaví osoby tento styk provozující obvykle nejsou nepřičetné a jejich stav je analogický. Zmateční stížnost byla zamítnuta. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1516, rozsudek Nejvyššího soudu z 4. 3. 1931 sp. zn. Zm I 372/30. Obdobně doznání jako obecnou polehčující okolnost použil též rozsudek Zemského soudu v Praze ze dne 6. 8. 1924 sp. zn. Tk XXVI 4525/24, Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 1763, rozsudek Zemského soudu v Praze ze dne 6. 8. 1924 sp. zn. Tk XXVI 4525/24. Též Např. v rozsudku Zemského soudu v Praze ze dne 13. 1. 1926 sp. zn. Tk XXVII 8490/25 o trestném činu rušení obecního míru, kterého se měl obviněný dopustit provoláním „Ať žije revoluce“ před shromážděním 200–400 lidí a tím naplnit pobuřující jednání, bylo jako polehčující okolnost vedeno doznání a, že se stará o starou matku. Viz Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní Praha, karton 958, rozsudek Zemského soudu v Praze ze dne 13. 1. 1926 sp. zn. Tk XXVII 8490/25. Obdobně lze uvést např. rozsudek lichevního soudu při Zemském trestním soudu v Praze z 24. 3. 1922 sp. zn. Vr XXXVIIb/840/21, kterým odsoudil 2 obviněné pro pletichy podle zákona č. 568/1919 Sb. z. a n., o trestání válečné lichvy. V Národní archiv, fond 211 Vrchní zemský soud Praha, inv. č. 2415, sign Nt, karton 2840, rozsudek Vrchního zemského soudu v Praze z 19. 4. 1924 sp. zn. Nt 1141/24. Touž polehčující okolnost identifikoval i rozsudek Porotního soudu v Moravské Ostravě z 29. 11. 1927 sp. zn. Tk VI 1455/26 ohledně zločinu zhářství a pokusu krádeže. V Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1672, rozsudek Nejvyššího soudu z 13. 2. 1928 sp. zn. ZM II 11/28. Dalšími polehčujícími okolnostmi vedle zachovalosti cti zde byly uvedeny hospodářská tíseň, svedení a částečné doznání. Polehčující okolnost, že krádež byla ve stádiu pokusu, což znal Trestní zákon z roku 1852 soud v odůvodnění nepoužil.

⁶² Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1519, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 1931 sp. zn. Zm I 692/30.

⁶³ Rozsudek Zemského trestního soudu v Praze z 9. 11. 1924 sp. zn. Tk III 5255/24 v Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 372, rozsudek Zemského trestního soudu v Praze z 9. 11. 1924 sp. zn. Tk III 5255/24.

ovšem muselo být podle československé justice v českých zemích doznání úplné, tedy se pojetí shodovalo s dnešním, jak vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Zm I 528/26 ze dne 28. 12. 1926 o zmateční stížnosti.⁶⁴

V rozporu s normativitou Trestního zákona z roku 1852 se však můžeme setkat v meziválečném období i s případy, kdy se k doznání jako k obecné polehčující okolnosti nepřihlídělo, a to přesto, že doznání náleželo k demonstrativně v zákoně explicitně jmenovaným obecným polehčujícím okolnostem. Uvést lze kupříkladu rozsudek Krajského soudu v Liberci ze dne 29. 4. 1925 sp. zn. Tl 140/24, kterým odsoudil obviněného pro tiskový přešůpek proti zákonu č. 124/1924 Sb. z. a n. ze dne 30. 5. 1924, o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech křivého obvinění, utrhaní a urážek na cti, přičemž v odůvodnění uvedl, že doznání nebylo uznáno jako polehčující okolnost, protože je vzhledem k významu trestného činu bezvýznamné. Trest byl posléze zmírněn jako nepřiměřeně přísný rozsudkem odvolacího Vrchního zemského soudu v Praze ze dne 9. 6. 1925 sp. zn. Tko 1/25, nicméně v odůvodnění nebyl nikterak řešen nepřipadný postup krajského soudu ohledně obecných polehčujících okolností.⁶⁵ Tento postup soudů považujeme, za rozporný s textem obecně závazných normativních aktů a za projev excesivního volného uvážení.

Dalšími obecnými polehčujícími okolnostmi podle normativních textů československého práva v jeho česko-moravsko-slezské části byly případy: h) kdy pachatel zůstal při pokusu, i když mohl čin dokonat, kdy se však můžeme v praxi setkat i s případy, že soudy tento výslovně normami uvedenou okolnost nepřijaly,⁶⁶ h) když si pachatel přivlastnil jen menší užitek, nebo se dobrovolně zdržel způsobení větší škody, k němuž měl příležitost. Obdobně tomu bylo u přečinů a přešůpků, kde nebylo sice v zákoně výslovně jako obecná polehčující okolnost upraveno udání spolupachatelů a účastníků, ale naopak u nich jako taková demonstrativní okolnost bylo zařazeno jednání obviněného, když při výslechu z vlastního popudu vyjevil takové okolnosti, v důsledku čehož byla škoda odvrácena nebo zmenšena.

Způsobená škoda a získaný prospěch přitom nebyly v Československu v letech 1918–1938 posuzovány na základě součtu jednotlivých způsobených škod při pokračování v trestném činu, ale po jednotlivých částkách, což výslovně judikoval prvorepublikový Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 6. 1930 sp. zn. Zm II 334/30.⁶⁷ Tehdejší aplikační praxe tak byla výrazně benevolentnější než současná. U mladistvých mezi polehčující okolnosti v době 1. Československé republiky patřilo i to, že a) čin byl menšího významu, mladistvý se jej dopustil z nerozváženosti, nebo pod vlivem jiné osoby, nebo byl k činu sveden příležitostí nebo hospodářskou tísní, b) dopustil-li se činu z omluvitelné neznalosti právních předpisů, c) pokud by uložený trest byl nepatrný.

⁶⁴ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. ze dne 28. 12. 1926 sp. zn. Zm I 528/26 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1490, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 1926 sp. zn. Zm I 528/26.

⁶⁵ Národní archiv, fond 211 Vrchní zemský soud Praha, sign. Tko, karton 2481, inv.č. 2416, rozsudek Vrchního zemského soudu v Praze ze dne 9. 6. 1925 sp. zn. Tko 1/25.

⁶⁶ Též rozsudek Porotního soudu v Moravské Ostravě z 29. 11. 1927 sp. zn. Tk VI 1455/26 ohledně zločinu žhářství a pokusu krádeže. V Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1672, rozsudek Nejvyššího soudu z 13. 2. 1928 sp. zn. ZM II 11/28.

⁶⁷ Jednalo se o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 1930 sp. zn. Zm II 334/30, kterým bylo vyhověno zmateční stížnosti proti rozsudku Krajského soudu v Liberci z 4. 3. 1930 sp. zn. Tk 1241/29. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1516, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 1930 sp. zn. Zm II 334/30.

V tomto druhém článku, navazujícím na první článek a týkající se aplikace pravidel práva, už bylo napsáno, že vzhledem k novelizaci právních předpisů občas nastávala situace, kdy rozhodoval některý trestní soud v českých zemích podle trestného práva platného na Slovensku, a naopak mohl rozhodovat slovenský soud podle Trestního zákona z roku 1878. Nejen v takových případech, nýbrž i v situacích, kdy k přesahům právního pluralismu nedocházelo, orgány justice nezřídka u obecných polehčujících okolností chybovaly v interpretaci a aplikaci ustanovení týkajících se použití mimořádného zmírnění trestu podle § 91 a 92 Trestního zákona z roku 1878, když byly nesprávně vyhodnocovány situace, ve kterých muselo být postupováno buď podle jednoho nebo mohlo být postupováno podle druhého paragrafu. Přitom podle textu obecně závazného normativního předpisu mělo platit, že pouhá převaha polehčujících okolností měla vést k uplatnění § 91 zatímco nepřiměřená tvrdost trestu naopak k užití § 92. Rovněž se je možné se v prvorepublikové československé soudní rozhodovací činnosti setkat buď s nesprávným použitím jednoho právního předpisu – bývalého rakouského nebo bývalého uherského oproti druhému (obvykle býval i u některých trestných činů, jež měly být souzeny dle práva účinného na Slovensku užíván nesprávně Trestní zákon z roku 1852) anebo, když už hmotné právo bylo použito správně, odkazovaly soudy nadbytečně, snad z důvodu opatrnosti, někdy na materiálně příslušná ustanovení obou právních předpisů.⁶⁸

Podle našeho názoru, opírajícího se jak o normativní texty trestněprávních předpisů platných a účinných v 1. ČSR, tak o odůvodnění předmětných soudních rozhodnutí, se nejednalo o projev uvážení, ale o nesprávné užití pravidel ze strany jednotlivých soudců či státních zástupců ohledně pluralizované juristické regulace (jedenak původních, v roce 1918 platných předpisů, ale také různých novelizací, dalších československých zákonů obsahujících trestněprávní ustanovení apod.), jež nebyla pro konkrétní osobu aplikující právo dostatečně přehledná.

Nastávaly však i odlišné situace, totiž případy, kdy slovenský soud rozhodoval podle Trestního zákona z roku 1852. Takových kauz bylo, alespoň podle zatím provedené sondy, nesrovnatelně méně. Zmínit lze např. případ, kdy český řidič autobusu v obci Wagram u Vídně jel mj. nepřiměřenou rychlostí po

⁶⁸ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1923, sp. zn. Kr 1 487/22, publikované ve Sbírce pod č. 1221. In: Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních*. Svazek čtvrtý (od čísla 1062 do čísla 1428) obsahující rozhodnutí z roku 1923. Ročník V. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1925, s. 271–272. Jednalo se o krádež na železnici, kdy soudil český soud (Krajský soud v Jičíně). Nejprve se trestní spis opíral o česko-moravsko-slezskou juristickou regulaci, posléze již správně proces proběhl a soud rozhodl podle bývalého uherského Trestního zákona z roku 1878, protože čin byl spáchán na trati mezi Hronskou Březnicí a Štiavnicí. Obdobně viz rozhodnutí Nejvyššího soudu z dne 13. 12. 1926, Zm II 246/26, publikované ve Sbírce pod č. 2584 In: Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních*. Ročník osmý (od čísla 2228 do čísla 2610) obsahující rozhodnutí z roku 1926. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1927, s. 753–758. Obviněný byl odsouzen za trestný čin podvodu podle Trestního zákona z roku 1878 a Trestný čin krádeže podle Trestního zákona z roku 1852 Krajským soudem v Olomouci a ten využil mimořádné zmírnění trestu podle § 92 Trestního zákona z roku 1878, při převaze obecných polehčujících okolností (věk a dosavadní bezúhonnost) proti přitěžující zálužnosti jednání, Trest však měl být snížen dle § 91 Trestního zákona z roku 1878 a podle § 92 mělo dojít ke změně káznice na žalář, ovšem při zachování minimální hranice 6 měsíců odnětí svobody. Dále lze v této souvislosti zmínit případ, kdy v roce 1930 Krajský soud v Bratislavě v rozsudku sp. zn. Tk 1242/29 u přečinu zpronevěry a podvodu nesprávně při použití § 92 Trestního zákona z roku 1878 neargumentoval nepřiměřenou tvrdostí trestu, ale jen převahou polehčujících okolností. To mu také vyčetl Nejvyšší soud. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Zm III 309/31.

nesprávné straně vozovky⁶⁹ a způsobil nehodu a v důsledku ní zranění cestujícím. Krajský soud v Bratislavě určil v rozsudku ze dne 14. 11. 1931 sp. zn. Tk XIa 1812/30 jako obecné polehčující okolnosti zachovalost dosavadní a doznání, uložil ovšem trest podle Trestního zákona z roku 1878. Vrchní soud v Bratislavě v rozsudku ze 7. 4. 1932 sp. zn. TO I 37/32 potvrdil odsuzující rozsudek pro přečin tělesného poškození z nedbalosti, avšak opravil jej tak, že použil správně Trestní zákon z roku 1852, a upravil trest, když i podle § 14 Trestního zákona z roku 1878 platilo, že pokud by trest měl být podle cizího práva, měl se použít trest nejvíce shodující. Rovněž odvolací soud zrušil použití § 92 Trestního zákona z roku 1878, neboť se použil Trestní zákon z roku 1852. Konečně do výše trestu zasáhl i Nejvyšší soud, který, v souladu se zněním právního předpisu, z úřední povinnosti v řízení o zmatečnité stížnosti rozhodnutím ze dne 13. 9. 1932 sp. zn. Zm III 273/32 zrušil jako vedlejší trest peněžitý, který podle Trestního zákona z roku 1852 v tomto případě nemohl být uložen.⁷⁰

Z případů je rovněž zřejmé, že ve věci mohlo dojít k souběhu dvou trestných činů, kdy jeden byl souzen podle českého Trestního zákona z roku 1852 a druhý podle slovenského Trestního zákona z roku 1878. Při stanovení výše trestu s přihlédnutím a poměřováním k obecným polehčujícím okolnostem a při případném mimořádném zmírnění trestu soud, ve shodě s již tehdy platnou právní koncepcí, ukládal trest za čin nejprísněji trestný. Pokud byl takovým trestným činem trestný čin dle práva platného a účinného na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, bylo to pro obviněného „šťěstí v nešťěstí“. Sankce by totiž sice byla přísnější, ale díky již svrchu psanému poměrně častému využití mimořádného opravného prostředku podle § 92 trestního zákona z roku 1878 mohl nakonec obviněný dostat trest na samé spodní hranici sankce méně závažného z obou trestných činů, ba i pod ní.⁷¹ Nejpřesněji a nejsprávněji se v takových případech držel normativního znění právních předpisů obvykle Nejvyšší soud⁷²

Shora uvedený „wagramský“ případ je mj. zajímavý i z hlediska využití působnosti zákonů v případě trestného činu spáchaného v cizině. Ukazuje, že neznalost trestního práva platného na jedné části území Československa, nebyla jen jednosměrná, ale k pochybení mohlo dojít i v opačném případě a že

⁶⁹ Přestože klíčovým důvodem nehody byla příliš rychlá jízda, svůj vliv mohla mít teoreticky i skutečnost, že v Rakousku se od napoleonských válek proměňovala a různě odlišovala jízda vpravo nebo vlevo a jízda vpravo byla v období mezi světovými válkami zaváděna postupně. Vpravo se již od roku 1921 natrvalo jezdilo ve Voralbersku a od roku 1932 v Salzbursku a Tyrolsku, v ostatních částech byla jízda vpravo postupně zavedena po anšlusu nacistickým Německem v roce 1938. Viz heslo Links- und Rechtsverkehr. [online] [cit. 15.08.2024] Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Links-_und_Rechtsverkehr#%C3%96sterreich

⁷⁰ Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1810, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 1932 sp. zn. Zm III 273/32.

⁷¹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu z ze dne 13. 12. 1926, Zm II 246/26, publikované ve Sbírce pod č. 2584 In: Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník osmý (od čísla 2228 do čísla 2610) obsahující rozhodnutí z roku 1926.* Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1927, s. 756–757, kde obviněný nejprve dostal trest káznice na 2 měsíce a 4 týdny a po zmatečnité stížnosti státního zástupce, který chtěl zvýšit trest káznice na 2 roky, při rozhodnutí Nejvyššího soudu uznávajícího převahu polehčujících okolností a použití mimořádného zmírnění trestu podle § 92 Trestního zákona z roku 1878, mu byl nakonec určen trest 6 měsíců, ale žaláře, když § 178 Trestního zákona z roku 1852 stanovil bez přitěžujících okolností trest 6 měsíců až 1 rok těžkého žaláře.

⁷² Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu z ze dne 13. 12. 1926, Zm II 246/26, publikované ve Sbírce pod č. 2584 In: Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník osmý (od čísla 2228 do čísla 2610) obsahující rozhodnutí z roku 1926.* Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1927, s. 756–757. Jak již bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud akcentoval v souladu se zněním obou trestních kodexů jak možnost snížení, ale i dolní hranici sazby, tak i možnost změny druhu odnětí svobody.

česko-moravsko-slezské trestní právo bylo logicky posuzováno podobnějším rakouskému trestnímu právu, než právo platné a účinné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Určení polehčujících okolností zde zcela odpovídalo normativitě, stejně jako identifikace nemožnosti využití mimořádného zmírnění trestu podle § 92 Trestného zákona z roku 1878. Jeho použití, stejně jako použití trestů v rozporu se zásadou *nulla poena sine lege* nebylo dáno excesivním uvážením 1. stupňového soudu, byť i důsledky tak vyznívaly, ale nesprávným uplatněním nepříslušného právního předpisu.

Zmateční stížnost odsouzených byla jen málokdy úspěšná. Oproti tomu, jak v českých zemích, tak na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, nezdávka Nejvyšší soud vyhovoval zmateční stížnosti státního zastupitelství, pokud to ji podalo, a to ohledně různých skutečností, rovněž i ohledně identifikace obecných polehčujících a přitěžujících okolností.⁷³ Důvodem bylo mj. to, že slovenské soudy identifikovaly jen některé obecné polehčující okolnosti. Identifikaci přitěžujících okolností pak v rozsudcích slovenských soudů lze nalézt sporadicky a nalezneme je v témže odůvodnění, nikoliv tolik při stanovení výše trestu, nýbrž spíše u důvodů odmítnutí podmíněného odsouzení než u vlastní výměry trestu.⁷⁴ Přestože se jednalo ze strany slovenských soudů o využití volného uvážení, umožněného jim přímo normami zákona, docházelo zde nezdávka (mj. právě na základě odvolání či zmateční stížnosti státního zástupce) a obvykle k tíži obviněného, k zásahům nadřízených soudů či Nejvyššího soudu do stanovení výše trestu na základě vymezení obecných polehčujících a přitěžujících okolností, kdy nadřízené soudy a Nejvyšší soud obvykle uznaly identifikaci obecných polehčujících okolností, ale přidávaly k nim i nějaké přitěžující okolnosti.⁷⁵

⁷³ Viz např. rozsudek Nejvyšší soudu ze dne 3. 10. 1931 sp. zn. Zm I 623/31 ohledně zločinu podvodu, zčásti dokonaného, zčásti ve stádiu pokusu. Nejvyšší soud přitom převzal v tomto i dalších případech argumentaci generálního prokurátora. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1519, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 1931 sp. zn. Zm I 623/31. Též viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1924 sp. zn. Zm I 35/24 v Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1924 sp. zn. Zm I. 35/24 o trestném činu dle § 14 Zákona na ochranu republiky. Též viz již zmíněný rozsudek Zemského soudu v Praze 13. 1. 1926 sp. zn. Tk XXVII 8490/25 o trestném činu rušení obecního míru v Státní oblastní archiv Praha, Krajský soud trestní Praha, karton 958, rozsudek Zemského soudu v Praze 13. 1. 1926 sp. zn. Tk XXVII 8490/25, kde Nejvyšší soud uznal polehčující okolnosti, ale přidal přitěžující a trest zpřísnil v rozsudku sp. zn. Zm I 383/27.

⁷⁴ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu z ze dne 13. 12. 1926, sp. zn. Zm II 246/26, publikované ve Sbírce pod č. 2584 In: Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník osmý (od čísla 2228 do čísla 2610) obsahující rozhodnutí z roku 1926.* Praha: Právnické vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1927, s. 753–758, viz též rozhodnutí Krajského soudu v Bratislavě sp. zn. Tk XI 2371/30 v Národní archiv, Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Zm III 308/31. Rovněž nebyly žádné přitěžující okolnosti nalezeny v rozsudku Krajského soudu v Banské Bystrici z 17. 2. 1931 sp. zn. TK Va 819/30, potvrzeném rozsudkem Vrchního soudu v Bratislavě sp. zn. TO I 94/31 u přečinu těžkého ublížení na zdraví. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Zm III 307/31.

⁷⁵ Např. Vrchní soud v Bratislavě v rozsudku sp. zn. TO I 192/31 uznal jako obecné polehčující okolnosti rozhodnutím Krajského soudu v Bratislavě doznání, nouzi a bezvinnou rodinu, navíc ale přidal jako přitěžující recidivu a neuhrazení škody. Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu Zm III 309/31. Rodina a péče o ni společně se zachovalostí a doznáním byla akcentována i v rozsudku Krajského soudu v Nitře z 11. 3. 1931 sp. zn. Tk VII 1082/30 a rozsudku Vrchního soudu v Bratislavě z 18. 5. 1931 sp. zn. TO II 148/31 u zločinu a přečinu těžkého ublížení na zdraví spáchaného několika osobami, označenými v rozsudku jako tzv. „cikáni-hudebníci“. Zde však Nejvyšší soud na základě zmateční stížnosti veřejného žalobce rozsudek, v němž bylo použito i § 92 Trestného zákona z roku 1878, tzn. mimořádného zmírnění trestu, když jako přitěžující okolnosti doplnil, že čin byl spáchan britvou, tedy nástrojem nebezpečným lidskému životu a zdraví a

V některých případech však soudy rozhodující o opravných prostředcích rozšířily i katalog obecných polehčujících okolností.⁷⁶ Z takových zpříšňujících zásahů s uvedením přitěžujících i polehčujících okolností lze zmínit např. případ pana faráře z obce H., který byl Krajským soudem v Užhorodě dne 13. 10. 1931 rozsudkem sp. zn. Tk Va 380/31 odsouzen za oddání snoubenců z nedbalosti, kdy nevěsta byla mladší 21 let a potřebovala souhlas politického úřadu, který však neměla. Vrchní soud v Košicích rozsudkem sp. zn. TO VII 612/31⁷⁷ pana faráře osvobodil. Nicméně Nejvyšší soud vyhověl zmateční stížnosti veřejné obžaloby a odsoudil pana faráře k peněžitému trestu a podmíněnému trestu na svobodě, když uvedl, že obviněný sice dodržel předpisy církevního práva a zákona č. 320/1919 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství, jež trestní sankci za nedodržení povinností souhlasu politického úřadu v tomto případě neobsahovala, ale Nejvyšší soud přitom upozornil, že nadále platí trestní ustanovení zák. článku XXXI/1894.⁷⁸

Z obecných polehčujících okolností Nejvyšší soud v tomto případě identifikoval zachovalost cti, doznání k činu a pokročilý věk obviněného a vzhledem k zjevné tvrdosti normy a převaze polehčujících okolností použil mimořádné zmírnění trestu dle § 92 Trestního zákona z roku 1878. U Nejvyššího soudu by šlo o vzorné dodržení normy v aplikační praxi až na jednu skutečnost. Ve věci již byl použit § 91 Trestního zákona z roku 1878. Přesto Nejvyšší soud použil v tomto případě i § 92, ačkoliv, jak bylo řečeno výše, obecně uplatnění obou ustanovení zároveň ve své judikatuře jinak obvykle rozporoval. Je možné, že se jednalo jen o pochybení lidského faktoru, nicméně vzhledem ke společensky a politicky citlivému předmětu případu a zjevné tvrdosti normy není nepravděpodobné, že šlo v tomto případě o překročení aplikačního rámce směrem k principu spravedlnosti.

Lze uvést, že československé soudy v českých zemích při aplikaci bývalého uherského trestního práva využívaly rovněž možnosti volného soudcovského rozhodování o obecných polehčujících důvodech, nicméně na základě kvalitativních a kvantitativních počtů polehčujících a přitěžujících okolností pak, ve shodě s normativitou trestněprávních předpisů platných a účinných na Slovensku v letech 1918–1938, uplatnily normy ohledně ukládání trestů. Obecné polehčující a přitěžující okolnosti identifikované Nejvyšším soudem či odvolacími soudy u bývalé uherské regulace trestního práva hmotného nezřídka byly obdobné okolnostem demonstrativně uvedeným v Trestním zákoně 1852 platném a účinném v Československu na území českých zemí. Např. se jednalo o recidivu nebo otázku škody a neposkytnutí náhrady.

pachatel se nedoznal. V Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu z 22. 10. 1931 sp. zn. Zm III 342/31.

⁷⁶ Např. šlo o věc nacházející se v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu Zm III 285/31. V tomto případě nejprve Krajský soud v Bratislavě odsoudil rozsudkem z 8. 5. 1930 ve věci sp. zn. Tk X 2837/29 obviněného pro krvesmilstvo, s tím, že obecnými polehčujícími okolnostmi bylo v této věci určeno částečné přiznání a bezúhonná rodina. Naproti tomu přitěžující okolnosti nebyly soudem shledány žádné. Vrchní soud v Bratislavě rozsudkem z 9. 4. 1931 sp. zn. TO I 365/30 jako přitěžující okolnost nalezl dlouhodobé pokračování v trestné činnosti, jako polehčující krom původně identifikovaných okolností pak dále také zanedbanou výchovu. Nejvyšší soud zamítl zmateční stížnost ve věci proti rozsudku Vrchního soudu v Bratislavě.

⁷⁷ Datum se bohužel ve spise nedochovalo.

⁷⁸ Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1868, rozsudek Nejvyššího soudu z 28. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 290/32.

Jak již bylo uvedeno výše, normy a principy trestního práva v českých zemích uznávaly ohledy na nevinnou rodinu obviněného jako okolnost zohledňovanou pro snížení trestu bez ohledu na druh trestného činu. Tj. šlo vlastně o obecnou polehčující okolnost. Uherské normy tento prvek neobsahovaly, ale v judikatuře nalezneme tuto okolnost i při uplatnění trestního práva účinného na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.⁷⁹ U tohoto přístupu lze uvažovat nad možností, že se jednalo o vliv, daný vzděláním soudců a znalostí bývalého rakouského trestního práva a jde o jeden z unifikačních prvků judikatury ohledně obecných polehčujících okolností na podobu živého trestního práva.

Z obecných polehčujících okolností identifikovaných československou soudní aplikační praxí na Slovensku a v Podkarpatské Rusi v letech 1918–1938, a to nejen u majetkových deliktů, ale rovněž u trestných činů proti životu a zdraví nebo proti mravnosti, lze zmínit a) věk a s ním spojená mladická

⁷⁹ Např. v roce 1930 stanovil Krajský soud v Bratislavě v rozsudku sp. zn. Tk 1242/29 u přečinu zpronevěry a podvodu jako polehčující okolnosti nejen doznání a spáchání činu v sociální nouzi, ale rovněž právě i skutečnost, že pachatel měl rodinu. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu Zm III 309/31. Stejně tak rozsudek Porotního soudu v Košicích z 12. 9. 1932 sp. zn. Tk VI 950/32 u zločinu žhářství. Soud v této věci vedle rodiny uvedl ještě doznání, zachovalost cti a nevinnou rodinu. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1870, rozsudek Nejvyššího soudu z 2. 12. 1932 sp. zn. Zm IV 498/32. Také např. Krajský soud v Užhorodě v rozsudku sp. zn. Tk 1123/30 při odsouzení pro podvod, úplatkářství a padělání dokladů uváděl jako obecné polehčující okolnosti nevinnou rodinu a k ní doznání, zachovalost a skutečnost, že doznáním bylo usnadněno trestní řízení. Tento rozsudek byl potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Košicích sp. zn. TO VII 1/31 a zmateční stížnost byla zamítnuta Nejvyšším soudem. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1865, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 21/32.

nerozvážnosť,⁸⁰ b) dosavadní zachovalost cti,⁸¹ c) doznání,⁸² d) spolupráce, usnadnění vyšetřování a trestního řízení⁸³, e) spáchání činu v sociální nouzi, ale rovněž právě i skutečnost, že f) pachatel měl rodinu, o níž pečoval či měl pečovat.⁸⁴ U doznání jako obecné polehčující okolnosti pak judikatura na Slovensku v letech 1918–1938 uznávala jako dostačující, když se obviněný přiznal jen částečně (např. že

⁸⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Bratislavě z 31. 3. 1932 sp. zn. To 70/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1811, rozsudek Nejvyššího soudu z 14. 12. 1932 sp. zn. Zm III 393/32. Přímo pojem mladická nerozvážnost je obsažen v rozsudku Krajského soudu v Užhorodě z 3. 2. 1932 sp. zn. Tk V 752/ 31, kdy ovšem tento byl odmítnut rozsudkem odvolacího Vrchního soudu v Košicích z 10. 10. 1932 sp. zn. To VII 437/32, když dotýčný obviněný z těžkého ublížení na těle neprosel testem věku a vrchní soud to vyhodnotil již jako nemožné se dopustit mladické nerozvážnosti. Trest však ani Vrchní soud v Košicích nevynechal a byl z úřední povinnosti změněn Nejvyšším soudem v Brně. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1870, rozsudek Nejvyššího soudu z 25. 1. 1933 Zm IV 534/32. Též obdobně viz rozsudek Krajského soudu z 12. 10. 1932 sp. zn. Tk VI 306/32 a rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1871, rozsudek Nejvyššího soudu 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32.

⁸¹ Rozsudek Krajského soudu v Bratislavě sp. zn. Tk XI 2371/30 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Zm III 308/31. Jednalo se o krádež. Též v rozsudku Krajského soudu v Banské Bystrici z 17. 2. 1931 sp. zn. TK Va 819/30, potvrzeném rozsudkem Vrchního soudu v Bratislavě sp. zn. TO I 94/31 u přečinu těžkého ublížení na zdraví, kdy byla při dopravní nehodě zraněna paní s kočárkem a způsobeno jim těžká újma na zdraví, když si jejich léčení vyžádalo 8–20 dnů, byla jako obecná polehčující okolnost uvedena zachovalost cti. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Zm III 307/31. Obdobně zachovalost cti byla polehčující okolností ve věci vraždy a loupeže podle rozsudku Krajského soudu v Komárně jako porotního soudu z 14. 6. 1932 sp. zn. Tk 103/32. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1811, rozsudek Nejvyššího soudu z 17. 2. 1931 sp. zn. Zm III 352/32. Stejně tak lze zmínit rozsudek Krajského soudu v Užhorodě z 3. 2. 1932 sp. zn. Tk V 752/ 31 pro těžké ublížení na těle, kdy dva bijci přepadli a zranili osobu s léčbou delší 20 dnů. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1870, rozsudek Nejvyššího soudu z 25. 1. 1933 sp. zn. Zm IV 534/32. Obdobně též viz rozsudek Porotního soudu v Košicích z 26. 9. 1932 sp. zn. Tk VI 810/32 a Nejvyššího soudu z 19. 1. 1933 sp. zn. Zm IV 546/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1870, rozsudek Nejvyššího soudu z 19. 1. 1933 sp. zn. Zm IV 546/32. Též viz rozsudek Krajského soudu z 12. 10. 1932 sp. zn. Tk VI 306/32 a rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1871, rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32. Anebo rozsudek sedrie v Košicích z 10. 4. 1923 sp. zn. B 8220/1922 o zločinu zpronevěry na úkor zaměstnavatele, kdy zaměstnanec svěřený obnos sám spotřeboval.. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1745, rozsudek Nejvyššího soudu z 26. 8. 1925 sp. zn. Zm III 132/24. Další obecnou polehčující okolností zde bylo doznání. Stejná obecná polehčující okolnost se objevila např. v rozsudku sedrie v Banské Bystrici z 23. 2. 1923 sp. zn. B 3019/9/1922 ohledně těžkého ublížení na zdraví, které si vyžádalo déle než 20 dní léčby. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1745, rozsudek Nejvyššího soudu z 4. 4. 1925 sp. zn. Zm III 171/24. Další obecnou polehčující okolností zde byla bezúhonná rodina.

⁸² Viz např. rozsudek Porotního soudu v Košicích z 26. 9. 1932 sp. zn. Tk VI 810/32, který ovšem nesprávně čin kvalifikoval, protože podle Nejvyššího soudu šlo o zločin úmyslného zabití člověka. Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1870, rozsudek Nejvyššího soudu z 19. 1. 1933 sp. zn. Zm IV 546/32. Nebo již zmíněný rozsudek sedrie v Košicích z 10. 4. 1923 sp. zn. B 8220/1922 o zločinu zpronevěry na úkor zaměstnavatele. V Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1745, rozsudek Nejvyššího soudu z 26. 8. 1925 sp. zn. Zm III 132/24. Další obecnou polehčující okolností zde byla zachovalost cti.

⁸³ Viz již zmíněný případ podvod, úplatkářství a padělání dokladů v Krajský soud v Užhorodě v rozsudku sp. zn. Tk 1123/24 viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1865, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 21/32.

⁸⁴ Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu Zm III 309/31. Rodina a péče o ni společně se zachovalostí a doznáním byla akcentována i v již uvedeném rozsudku Krajského soudu v Nitře z 11. 3. 1931 sp. zn. TK VII 1082/30 a rozsudku Vrchního soudu v Bratislavě z 18. 5. 1931 sp. zn. TO II 148/31 u zločinu a přečinu těžkého ublížení na zdraví spáchaného několika osobami. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu z 22. 10. 1931 sp. zn. Zm III 342/31.

jednání proběhlo, ale hájil se např. tím, že nešlo o trestný čin),⁸⁵ a to v takové podobě, již by dnes justiční orgány činné v trestním řízení ČR a SR zřejmě nepřijaly, v České republice určitě ne k uzavření dohody o vině a trestu. Ostatně ani z tehdejších norem nevyplývalo, že by povaha částečného přiznání byla dostačující. Lze zde tedy hovořit o extenzivním výkladu a volnější soudcovské aplikaci norem, kdy ovšem, jak již bylo řečeno výše, to odpovídalo dobové koncepci umožňující širší interpretaci ve prospěch obviněného. Pouze v některých případech, kde teoreticky mohly hrát úlohu i dobové předsudky, nebylo přiznání k jednání bez jeho identifikace jako trestného činu a bez vyčerpávajícího popisu bráno jako dostatečné.⁸⁶

Za obecné polehčující okolnosti trestní soudy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi 1918–1938 určily dále např. g) zanedbanou výchovu a vzdělání,⁸⁷ h) menší inteligenci,⁸⁸ i) ublížení na zdraví z provokace či v afektu,⁸⁹ nebo j) rozčilení ze zoufalství.⁹⁰ Afekt býval nezřídka spojen s excesem z okolností dnes řazených mezi vylučující protiprávnost, např. když bitku vyvolal či se první agresivně zachoval poškozený.⁹¹ Zatímco první tři polehčující okolnosti mají svou analogii v tehdejší československém právním řádu českých zemí, posledně řečenou polehčující okolnost není zcela lehké analogicky zařadit v československém trestním právu platném a účinném v 1. ČSR v českých zemích. Nejbližší jí jsou obecná polehčující okolnost jednání v afektu či obecná polehčující okolnost jednání ze strachu (v tomto případě existenčního). Uvedená obecná polehčující okolnost byla judikována Krajským soudem v Bratislavě v rozsudku z 11. 12. 1932 sp.zn. Tk XI 1166/31, kterým soud osvobodil obviněného z trestného činu rušení obecného míru podle § 14 Zákona na ochranu republiky. Obviněný v době hospodářské krize prohlásil: „*Buržoazie má peníze na vojsko, četnictvo a policii, ale občané tohoto státu musí psové krmivo žrát.*“ Identifikace obecných polehčujících okolností v tomto případě odpovídala

⁸⁵ Např. viz Vrchní soud v Bratislavě rozsudkem z 9. 4. 1931 sp. zn. TO I 365/30 viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu Zm III 285/31.

⁸⁶ Např. lze uvést rozsudek Nejvyššího soudu Zm III 309/31. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Zm III 309/31. Rodina a péče o ni společně se zachovalostí a doznáním byla akcentována i v rozsudku Krajského soudu v Nitře z 11. 3. 1931 sp. zn. TK VII 1082/30 a rozsudku Vrchního soudu v Bratislavě z 18. 5. 1931 sp. zn. TO II 148/31 u zločinu a přečinu těžkého ublížení na zdraví Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu z 22. 10. 1931 sp. zn. Zm III 342/31.

⁸⁷ Např. tak bylo stanoveno v rozsudku Vrchního soudu v Bratislavě z 9. 4. 1931 sp. zn. TO I 365/30. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu Zm III 285/31. Nebo v rozsudku Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1871, rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32.

⁸⁸ Viz rozsudek Porotního soudu v Komárně sp. zn. Tk 306/31 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1809, rozsudek Nejvyššího soudu z 7. 9. 1932 Zm III 182/32.

⁸⁹ Skála, K. *Trestní soudnictví na Slovensku se zvláštním zřetelem k unifikaci zákonodárství trestního*. Bratislava: Ministerstvo pro správu Slovenska v Bratislavě, 1920, s. 96.

⁹⁰ Rozsudek Krajského soudu v Bratislavě z 11. 12. 1932 sp. zn. Tk XI 1166/31 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1810, rozsudek Nejvyššího soudu z 14. 9. 1932 Zm III 255/32 Zm III 182/32. Obdobně afekt uvedl i rozsudek Porotního soudu v Košicích z 12. 9. 1932 sp. zn. Tk VI 950/32 u zločinu zhářství. Soud v této věci vedle rodiny uvedl ještě doznání, zachovalost cti a nevinnou rodinu. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1870, rozsudek Nejvyššího soudu z 2. 12. 1932 sp. zn. Zm IV 498/32.

⁹¹ Viz rozsudek Krajského soudu v Košicích z 1. 9. 1931 sp. zn. Tk VI 838/31 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1865, rozsudek Nejvyššího soudu z 12. 4. 1932 sp. zn. Zm IV 8/32. Též viz rozsudek Porotního soudu v Košicích z 26. 9. 1932 sp. zn. Tk VI 810/32 a Nejvyššího soudu z 19. 1. 1933 sp. zn. Zm IV 546/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1870, rozsudek Nejvyššího soudu z 19. 1. 1933 sp. zn. Zm IV 546/32. Nebo rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1871, rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32.

normativitě trestního práva platného a účinného na Slovensku. Za poněkud nestandardní z hlediska soudní aplikace norem právního předpisu však lze vnímat výklad vyšší soudní instance. Vrchní soud v Bratislavě v rozsudku z 21. 4.1932 sp. zn. TO I 83/32 vyložil rozšiřujícím způsobem pojem buržoazie. Totiž uvedl, že obviněný jistě pod pojmem buržoazie měl na mysli stát sám, tedy jeho ústavní činitele. Protože pobuřování rušící obecný mír bylo v rozsudku vyloženo jako „*přehnané a jednostranné ostré výroky způsobilé snížit vážnost republiky a vyvolat nepřátelství proti ústavním činitelům*“, obviněného odsoudil. Nejvyšší soud pak zmatečnou stížnost odmítl.⁹² Takový aplikační výklad má blízko k velmi volnému soudnímu rozhodování.

Mezi obecné polehčující okolnosti, jež identifikovaly československé soudy v letech 1918–1938 na Slovensku a v Podkarpatské Rusi a jejichž východisko lze vnímat ve výše řečené koncepci přihlížení k sociální situaci, např. nouzi, při vymezení obecných polehčujících okolností, lze uvést např. k) nemanželský původ (tehdy stavěný na roveň s nedostatečnou výchovou) a l) skutečnost, že s obviněnou nedobře zacházel zaměstnavatel. Tyto okolnosti, společně s doznáním, dosavadní bezúhonností a zanedbanou výchovou, byly uvedeny rozsudku Krajského soudu v Komárně jako soudu porotního ze dne 14. 6. 1932 sp. zn. Tk 103/32, kterým odsoudil obviněnou za vraždu a loupež k doživotní káznici, s tím, že díky řadě obecných polehčujících okolností byla uchráněna trestu smrti. Protože soud navíc použil § 92 Trestního zákona z roku 1878 a nikoliv § 91 téhož obecně závazného normativního trestu, čímž nesprávně zaměnil obě ustanovení, snížil ještě po zmatečnou stížnosti Nejvyšší soud trest dotčené odsouzené na 15 let káznice rozsudkem z 5. 11. 1932 sp. zn. Zm III 352/32.⁹³ Za další obecné polehčující okolnosti, judikované v letech 1918–1938 slovenskými soudy nebo Nejvyšším soudem, které by se daly podřadit pod hledisko sociálního aspektu vedoucího k nižšímu trestu, byla rovněž m) nezaměstnanost, tedy postavení osoby v nouzi. Tu identifikovala jako polehčující okolnost např. sedrie v Nitře v rozsudku ze dne 10. 4. 1923 sp. zn. B 3697/14/22 pro krádež, vedle bezúhonné rodiny, částečného doznání a také n) snadné příležitosti ke krádeži. Rozsudek byl sice zrušen rozsudkem Bratislavské soudní tabule, ze dne 20. 11. 1923 sp. zn. Tr II 265a/21/1923, nicméně obecné polehčující okolnosti byly dále rozšířeny o dosavadní zachovalost. Bratislavský soud použil § 92 Trestního zákona z roku 1878, kvůli převaze polehčujících okolností, ačkoliv sám rozšířil katalog přitěžujících okolností v rámci argumentace trestu ztráty volebního práva do obcí tak, že počet polehčujících okolností nepřevažoval. Ze spisu není ani jasné, že by bratislavský soud provedl kvalitativní vážení, tedy některou ze obecných polehčujících okolností určil jako závažnější. Nejvyšší soud pak při rozhodování o zmatečnou stížnosti pouze rozhodnutím ze dne 26. 8. 1925 sp. zn. Zm III 200/24 zrušil trest ztráty volebního práva do obcí.⁹⁴ I zde šlo o chybnou aplikaci normy, nikoliv o volné soudcovské uvážení.

Jak již bylo uvedeno výše, byla u zločinů v Trestním zákoně z roku 1852 jako obecná polehčující okolnost přímo obsažena m) bagatelní škoda či zabránění větší škodě. Československé soudy pak vyjudikovaly tuto obecnou polehčující okolnost i na Slovensku, kde dokonce zmíněná zásada *minima non curat praetor* měla v letech 1918–1938 v trestněprávní praxi větší význam než v českých zemích. Např. při

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu z 14. 9.1932 sp. zn. Zm III 255/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1810, rozsudek Nejvyššího soudu z 14. 9.1932 sp. zn. Zm III 255/32.

⁹³ Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1811, rozsudek Nejvyššího soudu 5. 11. 1932 sp. zn. Zm III 352/32.

⁹⁴ Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1745, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8.1925 sp. zn. Zm III 200/24.

odcizení věci menší hodnoty, zejm. potravin, byl v řadě případů na československém území bývalého Zalitavska jen správní postih, v dalších případech věci menší hodnoty nebo způsobení menší škody se jednalo o obecnou polehčující okolnost.⁹⁵ I tady lze vnímat vliv osvícenských teorií, např. C. Beccarii, který rovněž zdůrazňoval větší význam způsobené škody pro výši trestu.⁹⁶

Nesprávně naopak někdy československé soudy (zatím se takové případy v trámci sondy podařilo objevit jen ohledně trestního práva účinného na Slovensku a v Podkarpatské Rusi) označovaly za obecnou polehčující okolnost podnapilost, což obvykle opravné soudy napravily. Např. v případě ublížení na zdraví s následkem smrti způsobené obviněným bodnutím poškozeného zařadil nejprve prvostupňový Krajský soud v Banské Bystrici v rozsudku z 13. 1. 1932 sp. tzn. Tk V 794/31 podnapilost vedle dosavadní zachovalosti cti a rodiny, o níž obviněný pečoval, mezi obecné polehčující okolnosti. Opravný rozsudek Vrchního soudu v Bratislavě z 31. 3. 1932 sp. zn. To 70/32 ponechal jako tyto okolnosti pouze zachovalost cti a doplnil je mladým věkem a přiznáním. Podnapilost tedy opustil. Rozsudek vrchního soudu „podržel“ i Nejvyšší soud při rozhodování o zmatečné stížnosti.⁹⁷ Pochybení nadřízených soudů, které přehlédly určení podnapilosti jako polehčující okolnosti, se objevilo v rozsudku Sedrie v Banské Bystrici ze dne 23. 2. 1923 sp. zn. B 3019/9/1922 u ublížení na zdraví. Tento rozsudek byl potvrzen rozsudkem Soudní tabule v Bratislavě ze dne 10. 11. 1923 sp. zn. 1923 a jinak věc nezvýhodnil ani rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 1923 sp. zn. Zm III 171/24.⁹⁸ Jinou okolností, kterou soud nesprávně určil jako polehčující, ale Nejvyšší soud ji identifikoval jako okolnost způsobující zánik trestní odpovědnosti, byla účinná lítost.⁹⁹ Byl nalezen i případ nesprávné aplikace obecných polehčujících okolností, když Krajský soud v Rimavské Sobotě v rozsudku ze dne 8. 8. 1932 sp. zn. Tk VI 190/32 uvedl několik přitěžujících a žádné polehčující okolnosti, ale přitom nepoužil ustanovení o zpřísnění trestu při převaze přitěžujících okolností.¹⁰⁰

⁹⁵ Skála, K. *Trestní soudnictví na Slovensku se zvláštním zřetelem k unifikaci zákonodárství trestního*. Bratislava: Ministerstvo pro správu Slovenska v Bratislavě, 1920, s. 129. Jako příklad zde lze uvést rozsudek Krajského soudu v Bratislavě z 6. 2. 1930 sp. zn. T X 1478/29, který ohledně zločinu krádeže palné zbraně jako obecné polehčující okolnosti uvedl bezúhonnou rodinu obviněného a skutečnost, že nevznikla větší škoda. Rozsudek byl potvrzen i rozhodnutím Vrchního soudu v Bratislavě sp. zn. To I 95/30 a zmatečná stížnost byla odmítnuta Nejvyšším soudem dne 1. 6. 1931. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805, rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 6. 1931 sp. zn. Zm III 271/31.

⁹⁶ Beccaria je považoval za významnější než formu zavinění. Viz Skřivan, V. Dílo Beccariovo „O zločinech a trestech“. *Právník*. roč. VIII. V Praze: Ed. Grégr, 1869, s. 270.

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu z 14. 12. 1932 sp. zn. Zm III 393/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1811, rozsudek Nejvyššího soudu z 14. 12. 1932 sp. zn. Zm III 393/32. Obdobně podnapilost identifikoval jako polehčující okolnost rozsudek Krajského soudu z 12. 10. 1932 sp. zn. Tk VI 306/32 a napravil to rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1871, rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32.

⁹⁸ Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1745, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 1923 sp. zn. Zm III 171/24.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32 v Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1871, rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 2. 1933 sp. zn. Zm IV 573/32.

¹⁰⁰ Což překvapivě „podržel“ i Nejvyšší soud. Viz Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1870, rozsudek Nejvyššího soudu z 11. 1. 1933 sp. zn. Zm IV 545/32.

III. Závěr

Nyní je na místě vyvodit závěry z výzkumu obsaženého v textu obou zveřejněných článků ohledně problematiky obecných polehčujících okolností v ČSR v letech 1918–1938, závěry týkající se normativity, aplikační praxe i souvislostí s unifikací a evolucí právní úpravy obecných polehčujících okolností. Problematika obecných polehčujících okolností a potřeby jejich konzistentní aplikace je dodnes mezinárodně aktuálním a důležitým tématem, a to v kontinentálním¹⁰¹ i v angloamerickém typu právní kultury. Lze např. zmínit, že se nedávno poradní orgány pro trestání ve Spojeném království pokusily sjednotit používání obecných polehčujících okolností v rozhodovací praxi soudů při stanovení výše trestu tím, že na počátku 21. století rozlišily významnější druhové (obecné) polehčující okolnosti, zejm. proto, že protichůdnost v jejich aplikaci oslabuje právní jistotu.¹⁰² Obdobný problém přinášela v době 1. Československé republiky existence právního pluralismu regulace obecných polehčujících okolností zvláště v českých zemích a zvláště na Slovensku a v Podkarpatské Rusi i jejich rozhodovací praxe. To ještě prohlubovalo již tak se občas vyskytující protichůdnost soudních rozhodnutí při stanovení výše trestu na nejnižším stupni soudní soustavy. K sjednocení psané právní regulace obecných polehčujících okolností v ČSR až do konce zkoumaného období nedošlo. Podařilo se unifikovat tyto okolnosti jen okrajově, některými právními předpisy a koncepcemi, zejm. se týkajícími mladistvých, podmíněného odsouzení a trestu smrti. Obecné polehčující okolnosti tedy patřily v meziválečném Československu v letech 1918–1938, jak na území Slovenska, tak na území českých zemí mezi významné právní instituty trestního práva a mezi faktory, jež ovlivňovaly výši trestu. Je rovněž si třeba si uvědomit, že kromě délky trestu pojetí obecných polehčujících okolností mělo význam i pro vnímání a akceptaci trestů, resp. právního řádu jako takového ze strany veřejného mínění¹⁰³ a tím i pro pochopení a porozumění právnímu řádu jeho adresáty a recipienty.

¹⁰¹ V České republice se dlouhodobě konzistenci trestání i výše trestů, kde obecné polehčující okolnosti hrají nezastupitelnou roli, věnuje např. Jakub Drápal. Viz např. Drápal, J.; Šoltés, M. Rozdíly v ukládání a navrhování trestů: výsledky dvou experimentů. In Gřivna T.; Šimánová, H. (eds.). *Trestní právo s lidskou tvář. V upomínku na Marii Vanduchovou*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 51–69. ISBN 978-80-7598-879-9.

¹⁰² Sentencing Advisory Panel a Sentencing Guidelines Council in England and Wales proto rozlišil 4 významnější obecné polehčující okolnosti a dále 31 dalších polehčujících okolností. Viz Roberts, J. V. Aggravating and mitigating factors at sentencing: towards greater consistency of application. *The Criminal law review*. Issue 4 (2008), p. 264, 268.

¹⁰³ Roberts, J. V. Aggravating and mitigating factors at sentencing: towards greater consistency of application. *The Criminal law review*. Issue 4 (2008), p. 264–265.

Z provedené sondy je zřejmé, že celkově lze u právní úpravy obecných polehčujících okolností v Československé republice v letech 1918–1938 hovořit o uvážení u uplatnění okolnosti, jednak při jejich identifikaci, jednak při jejich uplatnění při stanovení výše a druhu trestu s tím, že právo v obou částech republiky (tj. v českých zemích na straně jedné a na Slovensku a v Podkarpatské Rusi na straně druhé) obecné polehčující okolnosti znalo a pracovalo s nimi. Ovšem zatímco v českých zemích u identifikace obecných polehčujících okolností dával soudům zákon k dispozici jejich demonstrativní výčet a soudy tento výčet v drtivé většině využily a nové okolnosti samy nevymýšlely, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi v normativní podobě takový výčet neexistoval, a proto ohledně tohoto právního institutu panovalo čisté soudní uvážení a soudy mohly být kreativnější.

Z provedené kvalitativní výzkumné sondy je rovněž zřejmé, že judikatura všech stupňů obecné soustavy soudů identifikovala pro trestní právo účinné na území Slovenska a Podkarpatské Rusi obecné polehčující okolnosti obdobné těm, jež byly demonstrativně uvedeny v normativě trestního práva českých zemí. Nejčastěji se v aplikační praxi vyskytujícími takovými obecnými polehčujícími okolnostmi byla dosavadní zachovalost cti a doznání (kde byl přístup soudů, zejm. na Slovensku a v Podkarpatské Rusi benevolentnější než dnes). Jako variantu jednání v afektu či excesu z okolností vylučujících protiprávnost, jakožto obecnou polehčující okolnost lze v tomto období zmínit tzv. jednání v důsledku provokace, které bylo jako obecná polehčující okolnost shodně identifikováno na počátku 21. století i výše uvedenými sjednocujícími závěry i v Anglii a Walesu.¹⁰⁴ Některé aspekty a otázky týkající se obecných polehčujících okolností byly v letech 1918–1938 v ČSR posíleny v důsledku nových společenských a politických poměrů, např. koncepce tzv. sociálního prvku rozvíjející ohledy na sociální poměry pachatele jako obecnou polehčující okolnost či tzv. hledisko spravedlnosti.

Nežřídko měla v českých zemích i na Slovensku a v Podkarpatské Rusi pro stanovení výše trestu jako polehčující okolnost vliv skutečnost, že obviněný měl rodinu nebo se staral o členy rodiny, což normativita bývalého uherského práva původně neznalo. Stejně tak bývalé rakouské psané právo původně neobsahovalo dobrovolné doznání či vydání spolupachatele anebo plynutí času jako obecnou polehčující okolnost u přečinů a přestupků, nicméně soudy je při rozhodování

¹⁰⁴ Roberts, J. V. Aggravating and mitigating factors at sentencing: towards greater consistency of application. *The Criminal law review*. Issue 4 (2008), p. 271.

braly shodně jako u zločinů. V československé soudní praxi na Slovensku a v Podkarpatské Rusi se však lze přeci jen setkat s dalšími obecnými polehčujícími okolnostmi, především těmi, souvisejícími se zmíněným sociálním aspektem (nezaměstnanost, špatné nakládání se zaměstnankyní, nemanželský původ apod.). Lze zvažovat, zda, především pod vlivem většinově českého personálního substrátu soudů ona obdoba identifikace obecných polehčujících okolností v obou částech státu nemohla být odrazem vlivu českého trestního práva, obdobně trendům, jež Š. Luby našel v rozhodovací soudní praxi civilního procesu,¹⁰⁵ nebo šlo o prostý logický důsledek obdobných koncepcí trestního práva.

Výzkum rovněž prokázal vliv politického charakteru trestných činů na rozhodovací praxi ohledně obecných polehčujících okolností, kdy Nejvyšší soud přímo umožnil použití analogie legis a tím i silnějšího uvážení. V praxi bylo toto využíváno u protistátních trestných činů téměř bez výjimky v neprospěch obviněných, a to přesto, že dobová jurisprudencí umožňovala extenzivní výklad jen ve prospěch obviněného a u analogie dokonce ani neexistovala shoda, zda je tato přípustná. Přes snahu československé justice vnějšími projevy jednoznačně se hlásit k pouhému sledování normativity ohledně obecných polehčujících okolností v Československu v letech 1918–1938 nelze souhlasit se zobecňující tezí, opírající se zejm. o francouzský právní okruh, že by uvedené dějinné období bylo na území dnešní ČR a SR časem vázaného soudcovského rozhodování.

Drtivá většina zjištěných odchýlení se od norem, příp. zjevných nedostatků při interpretaci a aplikaci psané právní úpravy týkající se obecných polehčujících okolností (např. ohledně aplikace mimořádného zmírnění trestu dle § 92 Trestního zákona z roku 1878 ad.) nebyla dána širší uvážení soudců, nýbrž byla zjevně způsobena nekonzistencí, rozdílností právní úpravy na území téhož státu. Přestože formálně platila zásada *ignorantia iuris non excusat*, je vhodné si uvědomit reálné dopady nepřehlednosti a nestejnosti právní úpravy v právní každodennosti týkající se běžných osob i osob právo aplikujících. Na tento aspekt, ovlivňující živé právo, je dobré pamatovat.

¹⁰⁵ Luby, Š., Unifikačné snahy v oblasti československého súkromného práva v rokoch 1918–1948. *Právny obzor*, roč. 50. č. 6 (1967), s. 571–586. ISSN 0032-6984.

Jestliže v právních předpisech účinných v Československu, a to jak pro území českých zemí, tak pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi měla mít význam kvalitativní, nikoliv kvantitativní převaha obecných polehčujících okolností na přitěžujícími okolnostmi pro uložení nižšího trestu, v praxi není z odůvodnění zřejmé, že by primárně soudy argumentovaly kvalitou, nýbrž setkat se lze spíše s odůvodněním kvantitou. Argumentace kvalitou – významu polehčujících okolností pro stanovení výše trestu se objevovala pouze výjimečně, když rozdílnost v kvalitě okolností byla zjevná.

Na závěr lze říci, že v právní úpravě obecných polehčujících okolností v Československu v letech 1918–1938 i v jejich rozhodovací praxi hrál velký význam dobový právní pluralismus, jehož důsledky nepůsobily v daném institutu příliš pozitivně a někdy spíše napomohly prohloubit nekonzistenci aplikační praxe, byť ta v zásadě postupně identifikovala případy obecných polehčujících okolností tak, že nebylo mnoho rozdílů u práva účinného v českých zemích a na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Výraznější rozdíly a nedostatky však lze nalézt při uplatnění obecných polehčujících okolností v ČSR. Soudní rozhodování v této oblasti nelze považovat za čistě vázané. Nicméně, ani využití principů, analogie a racionální rozhodovací praxe při interpretaci a aplikaci práva u obecných polehčujících okolností v ČSR v letech 1918–1938 nemusela být zárukou jednoznačného a jediného správného řešení.¹⁰⁶

Zoznam použitých zdrojov

Drápal, J.; Šoltés, M. Rozdíly v ukládání a navrhování trestů: výsledky dvou experimentů. In Gřivna T.; Šimánová, H. (eds.). *Trestní právo s lidskou tváří. V upomínku na Marii Vanduchovou*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 51–69. ISBN 978-80-7598-879-9.

Gábriš, T. Úvod. In: Gábriš, T. a kol. *Nedogmatická právní věda. Od marxismu po behaviorální ekonomii*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 9–15. ISBN 978-80-7552-950-3.

Halász, I. Vznik slovenskej právnickej infraštruktúry po roku 1918: Príspevok k storočiu vzniku slovenského časopisu Právny obzor. *Právnik*. Roč. 156, č. 7(2017), s. 603–618. ISSN 0231-6625.

¹⁰⁶ Gábriš, T. Úvod. In: Gábriš, T. a kol. *Nedogmatická právní věda. Od marxismu po behaviorální ekonomii*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 9.

Kallab, J. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní*. Praha: Mellantrich, 1935. 337 s.

Kühn, Z. *Aplikace práva soudcem v éře střeoevropského komunismu a transformace. Analýza příčin postkomunistické právní krize*. Praha: C. H. Beck, 2005. 201 s. ISBN 80-7179-429-5.

Kühn, Z. *Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře*, Praha: Karolinum, 2002. 419 s. ISBN 80-246-0483-3.

Kühn, Z. *Judikatura a judikaturní odklony*. In: Sobek, T.; Kotásek, J.; Hapla, M. a kol. *Právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2024, s. 448–480. ISBN 978-80-7400-954-9.

Kuklík, J. *Právníké povolání v období první Československé republiky*. In: *Dějiny právníkého stavu a právníkých profesí*. 2. rozšíř vydání. Praha: Vodnář, 1999, s. 124–134. ISBN 80-85889-20-X.

Links- und Rechtsverkehr. [online] [cit. 15.08.2024] Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Links-und_Rechtsverkehr#%C3%96sterreich

Luby, Š., *Unifikačné snahy v oblasti československého súkromného práva v rokoch 1918–1948*. *Právní obzor*, roč. 50. č. 6 (1967), s. 571–586. ISSN 0032-6984.

Malá, J. *Zákon na ochranu republiky*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právníká fakulta, Praha 2011.

Milota, A. *Učebnice obojího práva trestního, platného v Československé republice*. *Právo hmotné*. Kroměříž: J. Gusek, 1926. 498 s.

Milota, A. *Výklad a analogie zákona trestního*. *Sborník věd právních a státních*, roč. XXII (1922), s. 56-74.

Miřička, A. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*. Praha: Nákladem Spolku československých právníků "Všehrd", 1934. 429 s.

Prušák, J. *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný*. Praha: Všehrd, 1912. 249 s.

Roberts, J. V. *Aggravating and mitigating factors at sentencing: towards greater consistency of application*. *The Criminal law review*. Issue 4 (2008), p. 264–276. ISSN 0011-135X.

Rouček, F.; Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, I. (§§ 1 až 284)*. Praha: V. Linhart 1935. 1192 s.

Skála, K. *Trestní soudnictví na Slovensku se zvláštním zřetelem k unifikaci zákonodárství trestního*. Bratislava: Ministerstvo pro správu Slovenska v Bratislavě, 1920. 139 s.

Skřivan, V. Dílo Beccariovo „O zločinech a trestech“. *Právník*. roč. VIII. V Praze: Ed. Grégr, 1869, s. 267–271, 314–317 a 343–348.

Solnař, V. *Tresty a ochranná opatření*. Praha: Academia, 1979. 216 s.

Strašák, A. *Delikty proti náboženství na Moravě v letech 1898-1918*. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 2023.

Šouša, J. jr. Normy, jejich výklad a aplikace v českých dějinách 18.–20. století aneb Namísto úvodu. In: Šouša, J. jr. a kol. *Zákony, zákoníky a jejich aplikační praxe v 18.–20. století v českých zemích*. Praha: Karolinum, 2023, s. 10–25. ISBN 978-80-246-5833-9.

Šouša, J. jr.; Jevčáková, A. *Vybrané otázky věcných práv a jejich rozhodovací praxe za platnosti a účinnosti Všeobecného občanského zákoníku rakouského v letech 1812–1938*. In: Šouša, J. jr. a kol. *Zákony, zákoníky a jejich aplikační praxe v 18.–20. století v českých zemích*. Praha: Karolinum, 2023, s. 51–76. ISBN 978-80-246-5833-9.

Švábenský, M. *Nejvyšší soud, Brno 1918–1945. Inventář*. 2. upr. vydání. Praha: Národní archiv, 2015.

Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Svazek čtvrtý (od čísla 1062 do čísla 1428) obsahující rozhodnutí z roku 1923*. Ročník V. Praha: Právnícké vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1925. 644 s.

Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník šestý (od čísla 1429 do čísla 1842) obsahující rozhodnutí z roku 1924*. Praha: Právnícké vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1925. 842 s.

Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník osmý (od čísla 2228 do čísla 2610) obsahující rozhodnutí z roku 1926*. Praha: Právnícké vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1927. 975 s.

Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. Ročník devátý (od čísla 2611 až 3030) obsahující rozhodnutí z roku 1927*. Praha: Právnícké vydavatelství v Praze, společnost s r.o., 1928. 1203 s.

Wintr, J. Canones of Savigny as the Basis for Interpretation of the Law in European Continental Culture. In: Bunikowski, D. (ed.). *Historical and Philosophical Foundations of European Legal Culture*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2016, s. 117–136. ISBN 978-1-4438-9982-6.

Worel, O.; Ettel, J.; Milota, A. (upr.). *Uherský trestní zákoník*. Praha: Dr. Ed. Grégr a syn, 1919. 176 s.

Archiválie

Národní archiv, fond 211 Vrchní zemský soud Praha, inv. č. 2415, sign Nt, karton 2840.

Národní archiv, fond 211 Vrchní zemský soud Praha, sign. Tko, karton 2481.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1479.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1490

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1496.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1516

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1519.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1672.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1745.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1805.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1809.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1810.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1811.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1865.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1868.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1870.

Národní archiv, fond 455 Nejvyšší soud, karton 1871.

Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní Praha, karton 958.

Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 245.

Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.3.1924 sp. zn. Zm I. 35/24 o trestném činu dle § 14 Zákona na ochranu republiky.

Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 1763.

Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 372.

Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní v Praze, karton 437.